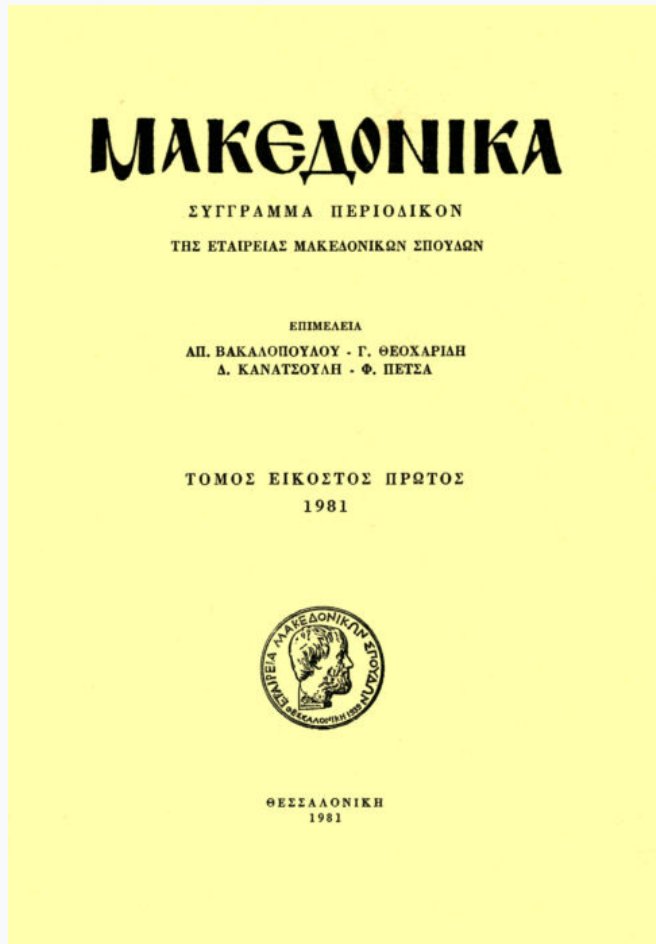

Μακεδονικά

Τόμ. 21, Αρ. 1 (1981)

Εγκύκλιος της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης υπέρ
βοηθείας της Ιεράς Μονής Εικοσιφοινίσσης

Απόστολος Αθ. Γλαβίνας

doi: [10.12681/makedonika.440](https://doi.org/10.12681/makedonika.440)

Copyright © 2014, Απόστολος Αθ. Γλαβίνας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Γλαβίνας Α. Α. (1981). Εγκύκλιος της Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης υπέρ βοηθείας της Ιεράς Μονής Εικοσιφοινίσσης. *Μακεδονικά*, 21(1), 351–372. <https://doi.org/10.12681/makedonika.440>

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΗΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΥΠΕΡ ΒΟΗΘΕΙΑΣ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΕΙΚΟΣΙΦΟΙΝΙΣΣΗΣ

Μεταξύ τῶν σωζομένων χειρογράφων τῆς ἐν Θεσσαλονίκῃ Ἱερᾶς Μονῆς τῶν Βλατάδων¹ εὐρίσκεται καὶ ὁ ὑπ' ἀριθμ. 66 κῶδιξ², ὁ ὁποῖος περιέχει 103 ἐν συνόλῳ ἐγγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων 50 εἶναι ἐπιστολαὶ τοῦ Ἐπισκόπου Καμπανίας Θεοφίλου πρὸς διάφορα πρόσωπα, κληρικούς καὶ λαϊκούς, ἐνῶ τὰ ὑπόλοιπα εἶναι ἐπιστολαὶ πρὸς τὸν Θεόφιλον καὶ διάφορα ἄλλα κείμενα³.

---

1. Περί τῆς Μονῆς ταύτης ὄρα Γεωργίου Α. Στογιόγλου, Ἡ ἐν Θεσσαλονίκῃ πατριαρχικῇ Μονῇ τῶν Βλατάδων, Θεσσαλονίκη 1971.

2. † τοῦ πρ. Λ. Σωφρονίου, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Μονῇ τῶν Βλατάδων ἀποκειμένων κωδίκων, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 77.

3. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο εὔρε τὸ πρῶτον τὸ 1896 ὁ Β. Α. Μυστακίδης, ὁ ὁποῖος ἐξέδωκεν ἐξ αὐτοῦ ἐπιστολμαίαν διατριβὴν τοῦ Θεοφίλου «πρὸς τὸν Πελαγονίας Νεκτάριον περὶ τοῦ ἂν ἐν τῇ Προηγιασμένη λειτουργίᾳ μέλλων ὁ ἱερεὺς νὰ κοινωνήσῃ τὸν προηγιασμένον ἄρτον, ἔχοντα τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ αἷμα, ἐν οἷς γενομένης τῆς λειτουργίας πρὸς ἡμερῶν, ἐβάλλθῃ τὸ ζέον, πρέπει νὰ βάλλῃ ἄλλο ζέον ἢ οὐ»; Λειτουργικά. «Εἰ χρεῖα τοῦ ζέοντος καὶ ἐν τῇ Προηγιασμένη Λειτουργίᾳ», «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 17(1897) 78-80, 85-87. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ὁ αὐτὸς Β. Α. Μυστακίδης, Διάφορα περὶ Θεσσαλονίκης σημειώματα. Ἡ Μονὴ τῶν Βλαταίων καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ἐγγραφα, Μητροπολίται Θεσσαλονίκης, Ἐπισκοπαί, κ.λ., «Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος σύγγραμμα περιοδικόν, Πρακτικά καὶ ἐκθέσεις τῶν ΔΕ', ΔΕΤ', ΔΖ' Συλλογικῶν ἐτῶν 1895-1899» 27(1895-1899), ἐν Κωνσταντινουπόλει 1900, σ. 384-385, ἀνεφέρθη ἐκ νέου εἰς τὸ χειρόγραφον τοῦτο καὶ ἐξέδωκεν ἐξ αὐτοῦ ἐπιστολὴν τοῦ γραμματέως τοῦ Θεοφίλου Καμπανίας, Γεωργίου ὀνομαζομένου, πρὸς τὸν εἰς Ἱεπίσκοπον Ἱερισσοῦ προαχθέντα ἀρχιδιάκονον τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης Ἰγνάτιον. Ἀργότερον ὁ Μητροπολίτης πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης, καταγράφων τὰ ἐν τῇ Μονῇ ἀποκείμενα χειρόγραφα, ἐμελέτησε καὶ τὸν κώδικα τοῦτον. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ, εὐρῶν εἰς τὴν ἀλληλογραφίαν τοῦ Θεοφίλου καὶ τινὰς ἐπιστολάς, σχέσιν ἔχουσας πρὸς τὴν ἐν Ὀλύμπῳ Ἱερᾷ Μονῇ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου, ἔθεσε ταῦτα εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Γενναδίου, Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, Ἡ Ἱερά Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 56-59, ἀσχοληθέντος ἐν ἔτος προηγουμένου διὰ μακρῶν μὲ τὴν συγγραφήν τοῦ βίου τοῦ Ἁγίου Διονυσίου καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθείσης Μονῆς ταύτης, Ἡ Ἱερά Πατριαρχικὴ καὶ Σταυροπηγιακὴ Μονὴ τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ ἐν Ὀλύμπῳ, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 1(1917) 515-528, 545-560, 593-604. Ὁ Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης εἰς νεωτέραν μελέτην του, Ὁ Καμπανίας Θεόφιλος ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, «Ἡπειρωτικὰ Χρονικὰ» 2(1927) 54-97, 245-268, συνεκέντρωσε τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν Θεόφιλον Καμπανίας καὶ προ-

Ἐν ἐκ τῶν ἐγγράφων τούτων, τὸ ὅποσον περιέχεται εἰς τὸ φ. 87^α-β, εἶναι ἐγκύκλιος τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἀπευθυνομένη πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαόν της. Δι' αὐτῆς ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Ἱερομόναχον Ἰωάσαφ Κοσφινιτζιότην νὰ περιέρχεται ἐπὶ τριετίαν τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης μετὰ τῶν χωρίων καὶ τσιφλικίων, τὰ ὅποια ἀνήκουν εἰς αὐτήν, πρὸς συλλογὴν βοθηθείας ὑπὲρ τῆς Ἱερᾶς αὐτοῦ Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης. Ὁ Ἰωάσαφ κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην περιφορὰν τοῦ θὰ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ μέρος τοῦ Τιμίου Σταυροῦ καὶ μέρος τῶν λειψάνων Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Μεγαλομάρτυρος Χαράλαμπος, τοῦ Ἁγίου Μερκουρίου, τοῦ Ἁγίου Τρύφωνος καὶ τῆς Ἁγίας Μεγαλομάρτυρος Παρασκευῆς. Διὰ τῆς αὐτῆς ἐγκυκλίου ἐπετρέπετο εἰς τὸν Ἰωάσαφ νὰ φορῇ ἐπιτραχήλιον, νὰ ἐπιτελῇ ἁγιασμούς, νὰ γράφῃ τεσσαρακονταλείτουργα καὶ νὰ ἐξομολογῇ τοὺς χριστιανούς. Τέλος προτρέπονται οἱ κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης νὰ ἐνισχύουν «λόγῳ καὶ ἔργῳ» τὴν περιφορὰν ταύτην τοῦ Ἰωάσαφ, διὰ νὰ βοηθηθῇ ἡ ἔχουσα μείστην ἀνάγκην τῆς ἐνισχύσεως Μονῆς του¹.

Ἐντιμότατοι κληρικοὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ταύτης ἀγιωτάτης μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, ἐδλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ λοιποὶ πάντες ἐδλογημένοι χριστιανοί, χάρις εἴη ὑμῖν, καὶ εἰρήνη παρὰ Θεοῦ καὶ κυρίου παντοκράτορος, παρ' ἡμῶν δὲ ἐδχρή, ἐδλογία καὶ συγχώρησις· γνωστὸν ἔστω πᾶσιν ὑμῖν, ὅτι ἐδδῶκαμεν καὶ ἀδδῖς τὸ ταξιδιον τῆς Θεσσαλονίκης μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ περιεχομένων χωρίων, τσιφλικίων τῶν ὄσιωτάτῳ ἐν ἱερομονάχοις κτθρ Ἰωάσαφ Κοσφινιτζιότῃ ἐπὶ τριετία φέρει δὲ ἐμβ' αὐτοῦ πρὸς τοῦτοις μέρος τοῦ οἰκονομίου ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἔτι δὲ καὶ τοῦ ἀγίου μεγαλομάρτυρος Χαράλαμπος μέρος, καὶ τοῦ ἀγίου Μερκουρίου, μέρος δὲ τοῦ ἀγίου Τρύφωνος καὶ μέρος τῆς ἀγίας μεγαλομάρτυρος τοῦ Χριστοῦ Παρασκευῆς· δίδομεν ἀδειαν πρὸς τοῦτοις αὐτῷ ἐπιτραχήλιον φορεῖν, ἁγιασμούς ψάλλειν, γράφειν τεσσαρακονταλείτουργα, προθέσεις παρὰ τῶν προαι-

εῖν εἰς εὐρεῖαν ἀνάλυσιν τοῦ ἀκεφάλου, ἀτελοῦς, ἀχρονολογήτου καὶ κολοβοῦ τούτου χειρογράφου. Τέλος, ὁ εὐρὼν τὸ χειρόγραφον τοῦτο Β. Α. Μυστακίδης, ἐξ ἀφορμῆς τῆς ὡς ἄνω ἐργασίας τοῦ Μητροπολίτου Σωφρονίου, ἠσχολήθη ἐκ νέου μετὰ αὐτό, ἐσχολίασεν ὀρισμένας τῶν ἐπιστολῶν καὶ ἐξέδωκε 13 ἐξ αὐτῶν, Θεοφίλου Καμπανίας, Ἐργα καὶ Ἡμέραι, «Θεολογία» 7(1929) 49-60, 110-123. Ὁ Πέτρος Ν. Παπαγεωργίου, Ἡ ἐν Θεσσαλονικῇ μονῇ τῶν Βλαταίων καὶ τὰ μετόχια αὐτῆς, «Byzantinische Zeitschrift» 8(1899) 402-428, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ ἀναφέρει, καίτοι εἰς τὰ σ. 402-407 ἀναφέρεται εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς Μονῆς τῶν Βλατάδων.

1. Περίληψιν τῆς ἐγκυκλίου ταύτης δίδει καὶ ὁ Σωφρόνιος Εὐστρατιάδης, Ὁ Καμπανίας Θεοφίλος, ἔ.ἀ., σ. 258.

ρέσει, καὶ εὐλαβεῖα φερο|μένων εἰς τὸ αὐτὸ μοναστήριον καὶ| ἀποδέχσθαι
τοὺς διαλογισμοὺς τῶν|μετ' ἀλαβείας αὐτῶ προσερχομέ|νων· συνδράμει
τοιγαροῦν, καὶ βο|ηθήσατε αὐτῶ λόγῳ καὶ ἔργῳ, καὶ ἐ|λεημοσύνην ἐπίδοτε,
ἵνα καὶ ὁ μ|ισθαποδότης Θεός, ἀποδώσῃ τοὺς|μισθοὺς ἡμῶν μυριοπλασίονος·
οὕτω| ποιήσατε τοῖνυν τέκνα, ἀγαπητὰ|καὶ περιπόθητα, ἵνα καὶ ἡ τοῦ|Θε-
οῦ χάρις, σὺν τῇ παρ' ἡμῶν εὐ|χῇ καὶ εὐλογία εἴη μετὰ πάντων| ὧμων. αῤῥα
Σεπτεμβρίου α'.

Ἐκ τῆς ἀρχῆς τῆς ἐγκυκλίου ταύτης καθίσταται σαφὲς ὅτι ἐγρᾶφη ὑπὸ
τοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης, περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὁποίου οὐδεμία
ὑπάρχει ἔνδειξις. Ὅποσδήποτε ὅμως ἐκ τῆς χρονολογίας, 1 Σεπτεμβρίου
1791, εἶναι βέβαιον ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ Γερασίου, ὁ ὁποῖος ἡρμιερά-
τευεν ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1788 μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1810¹.

Ὁ Γεράσιμος, υἱὸς Ἰωάννου τινός, κατήγετο ἐκ τῆς Κρήτης², διετέλε-
σέ ποτε διδάσκαλος εἰς σχολεῖον τῆς Κύπρου καὶ εἶτα εἰς Κωνσταντινου-
πολιν³. Ὡς γνώστης τῶν πραγμάτων τῆς Κύπρου ἔλαβεν ἐνεργὸν μέρος εἰς
τὸ ἐκκλησιαστικὸν πρόβλημα τῆς Κύπρου, τὸ ὁποῖον ἐξεδηλώθη τὸ 1783
ἐξ αἰτίας τῶν ἀθαιρεσιῶν τοῦ τότε διοικητοῦ τῆς Κύπρου Χατζῆ Μπακκῆ,
διαβαλόντος πρὸς τὸν Μέγαν Βεζύρη τὸν Ἀρχιεπίσκοπον τῆς Κύπρου
Χρῦσανθον (1767-1810) καὶ τοὺς λοιποὺς τῆς νήσου Ἀρχιερεῖς, καὶ διὰ τῶν
ἀστόχων ἐνεργειῶν του, πατριαρχεύοντος τοῦ Γαβριήλ Δ' († 29.6.1785),
κατεδαπάνησε πολλὰ διὰ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὴν ἀποστολὴν του, νὰ ἐπανελ-
θοῦν δηλαδὴ εἰς τὰς θέσεις των οἱ ὡς ἂν Ἀρχιερεῖς καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν
οἱ παρανόμως ἐκλεγέντες ὡς διάδοχοί των⁴.

1. Ἐλπίζομεν ὅτι προσεχῶς θὰ δημοσιεῦσῶμεν εἰδικὴν περὶ τοῦ Γερασίου μελέτην.

2. Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα ἱεροσολυμιτικῆς σταχυο-
λογίας ἢ συλλογὴ ἀνεκδότων καὶ σπανίων ἐλληνικῶν συγγραμμάτων περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἑ-
φάν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν καὶ μάλιστα τῆς τῶν Παλαισινῶν, τόμος τρίτος, Πετροῦπο-
λις 1897 (Bruxelles 1963), σ. 200, 206, 259, 288, 343-344, 354.

3. Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολι-
τικῶν τῶν εἰς δώδεκα βιβλίον Η', Θ', καὶ Ι', ἦτοι τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν (1453-1789). (Ἐκ χει-
ρογράφου ἀνεκδότου τῆς ἱερᾶς μονῆς τοῦ Σινᾶ). Ἐκδιδόντος Ἀρχιμ. Γερμανοῦ Ἀφρονί-
δου Σιναΐτου, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1870, σ. 686.

4. Περὶ τοῦ ζητήματος τούτου δρᾷ Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάν-
του, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, ἔ.α., σ. 636-638· Σεργίου Μα-
κραιοῦ, Ὑπομνήματα ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας (1750-1800), ἐν Κ. Ν. Σάθα, Μεσαι-
ωνικὴ βιβλιοθήκη, τόμος Γ', ἐν Βενετίᾳ 1872, σ. 356-357· Ἀρχιμανδρίτου Κυπριανοῦ,
Ἱστορία χρονολογικὴ τῆς νήσου Κύπρου. Ἐκδοσις παλιγγενεσίας. Μετὰ προλόγου ὑπὸ
Θ. Παπαδοπούλου, ἐν Λευκωσίᾳ 1971 (φωτοτυπικὴ ἀνατύπωσις τῆς α' ἐκδόσεως Ἐνετίη-
σιν 1788), σ. 328-329· Ἰωάννου Χάκκεττ, Ἱστορία τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς
Κύπρου κατὰ μετὰφρασιν καὶ συμπλήρωσιν Χαριλάου Ι. Παπαιωάννου, τόμος Α'· Ἱστο-

Τὴν 16ην Αὐγούστου 1788 ἀπέθανεν ὁ Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰάκωβος¹ καὶ τῇ μεσολαβήσει τοῦ δραγομένου Στεφάνου Δημητρίου Μαυρογένους² διάδοχός του ἐξελέγη ὁ Γεράσιμος, ἐνῶ ἐπρόκειτο νὰ μετατεθῆ εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ὁ Μητροπολίτης Οὐζιτζῆς. Δι' αὐτὸ ὁ Ὑψηλάντης, ἀναφερόμενος εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Παρθενίου Παγκώστα ὡς Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας τὴν 13ην Σεπτεμβρίου 1788, μᾶς πληροφορεῖ ὅτι κατὰ τὴν γενομένην τὴν ἰδίαν ἡμέραν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως λειτουργίαν καὶ χειροτονίαν τοῦ Παρθενίου εἰς Μητροπολίτην Πηλουσίου, ἔλαβε μέρος καὶ ὁ «νεοχειροτόνητος» Θεσσαλονίκης³.

Δέκα ἡμέρας μετὰ ταῦτα, τὴν 23ην Σεπτεμβρίου 1788, ὁ Γεράσιμος ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν δραγομένον Νικόλαον Πέτρου Μαυρογένην⁴, διὰ τῆς ὁποίας ἐξήτει τὴν βοήθειάν του καὶ τὴν προστασίαν του⁵.

ρία τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς τοῦ 1878, ἐν Ἀθῆναις 1923, σ. 301-303· Τοῦ Κιτίου Νικοδήμου, Ἀνέκδοτα ἱστορικά ἔγγραφα, «Κυπριακὰ Χρονικὰ» 3(1925)175-178· Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Αἰ ἐκ τῆς τουρκικῆς καταδυναστεύσεως ἀνωμαλία ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Κύπρου κατὰ τὸν ΙΗ' καὶ ΙΘ' αἰῶνα, «Θεολογία» 6(1928) 220-222· Ἀνδρέου Ν. Μιτσίδου, Ἡ Ἐθνικὴ προσφορὰ τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Τουρκοκρατίαν (1571-1878). (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ περιοδικοῦ «Ἀπόστολος Βαρνάβας»), Λευκωσία 1971, σ. 12· τοῦ αὐτοῦ, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου, Λευκωσία 1972, σ. 23.

1. Μ. Ι. Γ (εδέον), Σημειώσεις εἰς ἀναγραφὰς Μητροπολιτῶν Θεσσαλονίκης. «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 23(1903) 258· L. Petit, Nouveaux évêques de Thessalonique, «Echos d'Orient» 6(1903) 298. Πρβλ. ἄλλως Louis Petit, Les évêques de Thessalonique, «Echos d'Orient» 5(1901-1902) 216-217 καὶ Ἀλεξάνδρου Ν. Λέτσα, Ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης, Θεσσαλονίκη 1963, σ. 155-156.

2. Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, ἔα., σ. 686. Περὶ τοῦ δραγομένου τούτου δρ. Βασ. Σφυρόερα, Οἱ Δραγομένοι τοῦ Στόλου. Ὁ θεσμὸς - οἱ φορεῖς, «Ἐπετηρὶς τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχιεῖου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 14(1964), Ἀθῆναι 1966, σ. 129-131· Σεργίου Μακραιοῦ, Ὑπομνήματα, ἔα., σ. 356.

3. Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, ἔα., σ. 699. Τὸ βεράτιον τοῦ Γερασίμου, ἐν Μιχαήλ Ἀθ. Καλινδέρη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα τῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης Κοζάνης 1676-1808, ἐν Θεσσαλονίκη 1951, σ. 78-84.

4. Περὶ αὐτοῦ δρ. Βασ. Σφυρόερα, Οἱ Δραγομένοι τοῦ Στόλου, ἔα., σ. 123-129.

5. † τοῦ Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Ἐξέχουσαι ἐκκλησιαστικὰ προσωποκότητες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου μετὰ τὴν ἄλωσιν. Γεράσιμος ὁ Θεσσαλονίκης ὁ κατόπιν Χαλκηδόνης (1788-1810 καὶ 1810-1820), «Ὀρθοδοξία» 25(1950) 76 καὶ ἐξῆς, ὅπου καὶ πανομιότυπον τοῦ γράμματός τούτου. Δι' ἑτέρας ἐπιστολάς τοῦ Γερασίμου ἢ πρὸς τὸν Γεράσιμον, δρ. Α. Παπαδοπούλου - Κεραμέως, Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη ἦτοι κατάλογος τῶν ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τοῦ ἀγιωτάτου ἀποστολικοῦ τε καὶ καθολικοῦ ὀρθοδόξου πατριαρχικοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων καὶ πάσης Παλαι-

Ὁ Γεράσιμος, κατὰ τὸν χρόνον τῆς εἰς Θεσσαλονικὴν ἀρχιερατείας του, ἔζη κυρίως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διετέλει ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μέλος τῆς ἐνδημούσης συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς τοῦτο καταφαίνεται ἐκ τῶν πολλῶν πατριαρχικῶν καὶ συνοδικῶν ἐγγράφων, εἰς τὰ ὁποῖα διασώζεται ἡ ὑπογραφή του καὶ τὰ ὁποῖα δὲν θὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα. Ὡς ἐκ τούτου, ἅμα τῇ ἐκλογῇ του ὁ Γεράσιμος διώρισεν τὸν πολὺν Ἐπίσκοπον Καμπανίας Θεόφιλον ὡς ἐπίτροπόν του εἰς τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης, ἐνῶ ὁ ἴδιος εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐλάμβανε μέρος εἰς σοβαρὰς τῆς Ἐκκλησίας ὑποθέσεις. Οὕτω τὴν 9ην Ὀκτωβρίου 1788 ὁ Γεράσιμος καὶ δύο ἄλλοι Ἀρχιερεῖς μετέβησαν εἰς τὴν Πύλῃν καὶ ἀπέτρεψαν τὴν συζητουμένην πῦσιν τοῦ Πατριάρχου Προκοπίου¹. Ὁ ἴδιος ἐδάνεισε, κατὰ τὴν 20ὴν Ἰανουαρίου 1799, 1.000 γρόσια εἰς τὸν ἐν Κουρούτσεσμε ναὸν τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, ὁ ὁποῖος ἀνηγέρθη σχεδὸν ἐκ βάρων δι' ἐκδοθείσης ἐπὶ τούτῳ αὐτοκρατορικῆς ἀδείας². Ἐπίσης ὁ Γεράσιμος ἐπέδειξεν ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς ἐν Θεσσαλονικῇ Μονῆς τῶν Βλατάδων³.

στίνης ἀποκειμένων ἑλληνικῶν κωδίκων, τόμος τρίτος, Πετροῦπολις 1897 (Bruxelles 1963), σ. 184· Ἰωάννου Οἰκονόμου Λαρισσαίου (1783-1842), Ἐπιστολαὶ διαφόρων... (1759-1824)... Ἀνέκδοτος χειρόγραφος κώδικας. Μεταγραφή, παρακολούθησις, πρόλογος Γιάννη Α. Ἀντωνιάδη. Φιλολογικὴ παρουσίασις-μελέτη-πίνακες Μ. Μ. Παπαϊωάννου. Ἐκδότης Γιάννης Α. Ἀντωνιάδης, Ἀθήνα 1964, σ. 517-518 (πρβλ. Α. Βρανοῦσι, Νέαι προσκτήσεις τοῦ Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου: Κώδιξ ἐπιστολῶν τῶν ἐτῶν 1759-1824, καταρτισθεὶς ὑπὸ Ἰωάννου Οἰκονόμου (Λογιωτάτου) τοῦ Λαρισσαίου καὶ δωρηθεὶς εἰς τὸ Μεσαιωνικὸν Ἀρχεῖον ὑπὸ Ἰ. Ἀντωνιάδη, «Ἐπετηρὶς Μεσαιωνικοῦ Ἀρχείου Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 14 (1964, Ἀθῆναι 1966, σ. 269)· Σωφρονίου Εὐστρατιάδου, Ὁ Καμπανίας Θεόφιλος, ἑ.ἀ., σ. 71, 81-86, 93-94, 247-249, 258, 261-263· Β. Α. Μυστακίδου, Θεοφίλου Καμπανίας, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, ἑ.ἀ., σ. 52 ὑποσ. 2, σ. 56-57, 118-119· Μιχαήλ Ἀθ. Καλινδέρη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα, ἑ.ἀ., σ. 85, 86, 88, 89-90, 104-105, 108-111, 113-118, 123, 125-126, 126-129, 132-134, 135, 139· Λίνου Πολίτη, μὲ τὴ συνεργασίαν Μ. Ι. Μανούσακα, Συμπληρωματικοὶ κατάλογοι χειρογράφων Ἁγίου Ὄρους, Θεσσαλονικῇ 1973, σ. 206.

1. Ἀθανασίου Κομνηνοῦ Ὑψηλάντου, Ἐκκλησιαστικῶν καὶ πολιτικῶν τῶν εἰς δώδεκα, ἑ.ἀ., σ. 701-702.

2. Β. Α. Μυστακίδου, Περὶ Κουρούτσεσμέ τινα ἥτιο τῶν ἐκκλησιῶν, πατριαρχείων, σχολείων, αἰθνητικῶν οἰκῶν, κρηνῶν κ.λ.π., «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» (περίοδος δευτέρη) 1(1885) 398· πρβλ. καὶ σ. 401. Πρβλ. ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ, Διάφορα περὶ Θεσσαλονίκης σημεῖωματα, ἑ.ἀ., σ. 384· Θεοφίλου Καμπανίας, Ἔργα καὶ Ἡμέραι, ἑ.ἀ., σ. 57 ὑποσ. 1· Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 12 (1936) 176.

3. Διον. Α. Ζακυθηνοῦ, Ἀνέκδοτα πατριαρχικὰ ἔγγραφα τῶν χρόνων τῆς Τουρκοκρατίας (1593-1798) ἐκδιδόμενα ἐκ παρισιακῶν κωδίκων, «Ἑλληνικά» 5(1932) 204· Πέτρον Ν. Παπαγεωργίου, Ἡ ἐν Θεσσαλονικῇ μονὴ τῶν Βλαταίων, ἑ.ἀ., σ. 419· Γεωργίου Α. Στογιόγλου, Ἡ ἐν Θεσσαλονικῇ πατριαρχικῇ Μονῇ τῶν Βλατάδων, ἑ.ἀ., σ. 278 ὑποσ. 3.

Ἐπιπέδω Γεράσιμος, ὡς τε Μητροπολίτης Θεσσαλονίκης ἀλλὰ καὶ Χαλκηδόνος μετὰ ταῦτα, μετέσχεν ἐπιτροπῶν, αἱ ὁποῖαι ἠσχολήθησαν μὲ τὴν ἀνοικοδόμησιν τοῦ πυρποληθέντος ναοῦ τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τῆς διευθετήσεως τῶν μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Ἀρμενίων διαφορῶν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους¹.

Ἐπιπέδω Γεράσιμος ἐποίμανε τοὺς Θεσσαλονικεῖς μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1810² ὅτε προεβιάσθη εἰς τὴν Μητρόπολιν Χαλκηδόνος, εἰς τὴν ὁποίαν παρέμεινε μέχρι τοῦ θανάτου του, τὸν Φεβρουάριον τοῦ 1820³.

Εἰς τῶν ἀποδεκτῶν τῆς ὡς ἄνω ἐγκυκλίου ἦτο καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Καμπανίας Θεόφιλος. Ὁ Θεόφιλος ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1715 εἰς τὰ Ἰωάννινα «ἐκ γονέων εὐπατριδῶν, ἐκ τῆς γενεᾶς τῶν Παπαφυλαίων». Ἐμαθήτευσεν πλησίον τοῦ Μπαλάνου Βασιλοπούλου εἰς τὰ Ἰωάννινα καὶ τοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρωος, τὸν ὅποιον ἠκολούθησεν ὕστερον εἰς τὴν Κοζάνην. Μοναχὸς ἐκάρη εἰς τὴν ἐν Ὀλύμπῳ Μονὴν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου. Πότε ἀκριβῶς ἐγένετο Ἐπίσκοπος τῆς εἰς τὴν Μητρόπολιν Θεσσαλονίκης ὑποκειμένης Ἐπισκοπῆς Καμπανίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἠρχιεράτευσεν περὶ τὰ πενήτηντα ἔτη, δὲν εἶναι γνωστὸν.

Ἐπιπέδω Θεόφιλος ἰκανὸς θεολόγος, ἐπιφανὴς νομικός, ἐξαίρετος ἐγκυκλοπαιδιστής, φιλελεύθερος ὁπαδὸς τοῦ νεοελληνικοῦ διαφωτισμοῦ καὶ μία ἀπὸ τὰς πλέον συμπαθεῖς καὶ μὴ ἐπιζητούσας τὴν διάκρισιν καὶ τὸν θόρυβον ἐκκλησιαστικὰς μορφᾶς τῆς τουρκοκρατίας, ἀπέθανε κατὰ τὰ μέσα τῆς τελευταίας δεκαετίας τοῦ 18ου αἰῶνος⁴.

1. Α. Παπαδοπούλου-Κεραμέως, Ἀνάλεκτα ἱεροσολυμιτικῆς σταχυολογίας, ἐ.ἀ., σ. 183, 200, 204, 206, 259, 288, 343-344, 359. Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Παπαδοπούλου, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας Ἱεροσολύμων, ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ Ἀλεξανδρείᾳ 1910, σ. 658, 664, 667, 668.

2. Ἀρχιμ. Καλλ. Δελικάνη, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 28(1908) 317. Ἀρχιμανδρίτου Αἰμιλιανοῦ Τσακοπούλου, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι κατὰ τοὺς Κώδικας τῶν Ὑπομνημάτων τοῦ Ἀρχιεπισκοπείου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, «Ὁρθοδοξία» 31(1956) 428. Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ ἐθνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ Δαλιβέρδης ὁ ἀπὸ Δράμας, «Μακεδονικά» 4(1955-1960) 481. Πρβλ. Μανουὴλ Ἰω. Γεδεών, Κανονικαὶ Διατάξεις, τόμος δεύτερος, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1889, σ. 134, ὅπου καὶ ὁ Θεσσαλονικὴς Γεράσιμος ὑπογράφει ἐγγράφων τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου περὶ προικοδοσιῶν, τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1810. Ὅτι ὁ Γεράσιμος παρέμεινε εἰς τὴν Θεσσαλονικίην μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ 1810 ὄρα καὶ ἡ τοῦ Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Σκιαγραφία τῆς ἱστορίας τῆς Μητροπόλεως Χαλκηδόνος καὶ ὁ ἐπισκοπικὸς αὐτῆς κατάλογος, «Ὁρθοδοξία» 19(1944) 143· τοῦ αὐτοῦ, Ἐξέχουσαι ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες, ἐ.ἀ., σ. 79.

3. ἡ τοῦ Ἡλιουπόλεως Γενναδίου, Σκιαγραφία, ἐ.ἀ., σ. 143· τοῦ αὐτοῦ, Ἐξέχουσαι ἐκκλησιαστικαὶ προσωπικότητες, ἐ.ἀ., σ. 79.

4. Περὶ τοῦ Θεοφίλου ὄρα ἐπίσης Κ. Ν. Σάθα, Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη, τόμος

Ἡ Μονὴ τῆς Ἀχειροποιήτου Θεοτόκου, τῆς ἐπονομαζομένης Εἰκοσιφοίνισσης, κεῖται ἐν μέσῳ τριῶν καταφύτων κορυφῶν τοῦ Παγγαίου ὄρους¹, ἐπὶ μιᾷ μακρᾷ στενῆς καὶ ἀνοφεροῦς φάραγος, εἰς ὑψόμετρον 780 μέτρων. Ἡ φάραγξ αὕτη, ἀνοιγομένη πρὸς τὰ ΒΑ καὶ τὴν πεδιάδα καὶ πόλιν τῆς Δράμας βλέπουσα, σχηματίζει εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς θαυμασίαν τοποθεσίαν διὰ τοῦ ὑπάρχοντος δάσους ἐκ πανυψηλῶν δένδρων.

Ἡ Μονὴ αὕτη, τῆς ὁποίας ἡ Ἱδρυσις συνδέεται, συμφώνως πρὸς παράδοσιν μὴ δυναμένην νὰ ἀποδειχθῇ, μὲ τὸν ὑπογράφοντα τὰ πρακτικὰ τῆς ληστρικῆς ἐν Ἐφέσῳ συνόδου τοῦ 449 καὶ τῆς Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμε-

Γ', ἐν Βενετίᾳ 1872, σ. 110, 275· Γεωργίου Βενδότη, Προσθήκη εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν Μελετίου Μητροπολίτου Ἀθηνῶν... Τόμος περιέχων τὰ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ συμβάντα ἀπὸ τοῦς χιλίους ἐπτακοσίους χρόνους τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως ἄχρι τῆς σήμερον· δηλ. ὅλου τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀουστρίας 1795, σ. 223· Γεωργίου Ἰωάννου Ζαβίρα, Νέα Ἑλλάς ἢ Ἑλληνικὸν Θέατρον. Ἀνατύπωσις Α' Ἐκδόσεως. Ἐπιμέλεια-Εἰσαγωγή-Ἐυρετήριον Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ἀθήναι 1972, σ. 311· Παναγιώτου Ἀραβαντινοῦ, Βιογραφικὴ συλλογὴ λογίων τῆς Τουρκοκρατίας, Εἰσαγωγή-Ἐπιμέλεια Κ. Θ. Δημαρᾶ, Ἰωάννινα 1960, σ. 68· Ἀνδρέου Παπαδοπούλου Βρετοῦ, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, ἤτοι Κατάλογος τῶν ἀπὸ πτόσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι ἐγκαθιδρύσεως τῆς ἐν Ἑλλάδι βασιλείας τυπωθέντων βιβλίων παρ' Ἑλλήνων εἰς τὴν ὁμιλουμένην ἢ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, μέρος Α', ἐν Ἀθήναις 1854, σ. 200· Μαργαρίτου Κωνσταντινίδου, Ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῆς ἐν Τεργέστῃ Ἑλληνικῆς Κοινότητος· Θεοφίλου ἐπισκόπου Καμπανίας πρὸς Γρηγόριον καθηγούμενον τῆς παρὰ τὴν Βέρροιν ἐρᾶς μονῆς τοῦ Προδρόμου τῆς Σκίτσεως, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» 12(1913) 382· Ε. Γ. Παντελάκη, Θεοφίλος, ὁ Καμπανίας, «Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ Παύλου Δρανδάκη» 12(1930) 546· Ἀνωμόμου, Θεοφίλος, Μητροπολίτης Καμπανίας, «Θρησκευτικὴ καὶ Χριστιανικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» 3(1940) 1021· Μιχαήλ Ἀθ. Καλινδέρη, Τὰ λυτὰ ἔγγραφα ἐ.ἀ., σ. 18, 19, 30, 38, 55-58, 60-63, 71-72· Δημ. Γκίνη, Τὸ «Κοινάριον» τοῦ Καμπανίας Θεοφίλου, «Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν» 32(1957) 247-251· τοῦ αὐτοῦ, «Ἐπετηρὴς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 27(1957) 403-404· Νομικὸν ποιηθέν, καὶ συνταχθὲν εἰς ἀπλὴν φράσιν ὑπὸ τοῦ πανιερωτάτου ἐλλογιωτάτου Ἐπισκόπου Καμπανίας κυρίου Θεοφίλου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων (1788). Κριτικὴ ἔκδοσις μετὰ εἰσαγωγῆς καὶ εὑρετηρίων πινάκων ὑπὸ Δημητρίου Σ. Γκίνη, «Θεσσαλονικὴ 1960, σ. ε'-μθ'· τοῦ αὐτοῦ, Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Θεοφίλου Καμπανίας. (Ὁ πνευματικὸς κόσμος ἐνὸς φιλελευθέρου Δεσποτῆ), «Ὁ Ἐρανιστῆς» 1(1963)31-40· Νικ. Α. Φοροπούλου, Θεοφίλος, Ἐπίσκοπος Καμπανίας (1749-1795), «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» 6(1905) 405-407.

1. Περὶ τῶν διαφόρων ὀνομασιῶν τοῦ Παγγαίου ὄρα Μαργαρίτου Γ. Δήμιτσα, Ἀρχαία γεωγραφία τῆς Μακεδονίας συνταχθεῖσα κατὰ τὰς πηγὰς καὶ τὰ βοηθήματα. Μέρος πρῶτον. Χωρογραφία, Ἀθήνησι 1870, σ. 62-63· Γεωργίου Β. Καφατζῆ, Ἱστορία τῆς πόλεως Σερρῶν καὶ τῆς περιφέρειας τῆς (ὑπὸ τοῦς προϊστορικοῦς χρόνους μέχρι σήμερα), τόμος δευτέρος, Γεωλογία-Γεωγραφία-Ἱστορικὴ γεωγραφία. Προϊστορικοὶ καὶ πρῶτοι ἱστορικοὶ χρόνοι. Μακεδονικὴ καὶ ρωμαϊκὴ περίοδος, Σέρρες 1972, σ. 34 κ.έ.

νικῆς Συνόδου τοῦ 451 Ἐπίσκοπον Φιλίππων Σώζοντα¹, ἀνάγει τὴν ἀρχὴν τῆς πιθανῶς εἰς τὸν 9ον ἢ 10ον αἰῶνα². Ἐνδείξει ἀρχαιολογικοῦ χαρακτῆρος, ὡς σύντριμμα ἀναγλύφου τινός, δυναμένου νὰ ἀναχθῆ εἰς τὸν Η΄ ἢ τὸν Θ΄ αἰῶνα, ἡ κόγχη τοῦ Βήματος, τῆς ὁποίας ἡ τοιχοδομία ἀνήκει εἰς τὸν ΙΑ΄ αἰῶνα, καὶ τὸ δάπεδον τοῦ Σολέα καὶ τοῦ Βήματος πρὸ τῆς Ἀγίας Τραπέζης τοῦ ΙΑ΄ ἐπίσης αἰῶνος³, ἐνισχύουν τὴν ἄποψιν ταύτην. Ἐνισχυτικὰ ἐπίσης εἶναι ὅσα ὁ Μερτζίδης ἀναφέρει. Οὗτος ὑποστηρίζει ὅτι ἀντέγραψε σημειώσεις τινὰς ἐκ τοῦ ἀρχαιότερου κώδικος τῆς Μονῆς ταύτης, εἰς τὴν κατοχὴν τοῦ μοναχοῦ Δαμασκηνοῦ εὑρισκομένου, εἰς τὸν ὅποιον ἀνεγράφετο ὅτι ὁ Φιλίππων Αὐξέντιος ἐχειροτόνησε τὸ 975 μετὰ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀμφιπόλεως Ἰωσήφ τὸν προηγούμενον τῆς Μονῆς Δωρόθεον εἰς Ἐπίσκοπον Χριστοπόλεως⁴. Εἰς τὸν αὐτὸν κώδικα ἀνεφέρετο ἐπίσης ὅτι ὁ Φιλίππων Ὑάκινθος παρητήθη τὸ 1196, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μονὴν Εἰκοσι-

1. Mansi, τ. VI, 682, 847, 903, 951, 1093. Βλέπε ὁμοίως Ernest Honigmann, *The Original of the Members of the Council of Nicaea, the Robber-Synod and the Council of Chalcedon*, «Byzantion» 16(1942-1943) 35 καὶ 58 καὶ Paul Lemerle, *Philippe et la Macédoine Orientale à l'époque chrétienne et byzantine. Recherches d'histoire et d'archéologie*. Texte, Paris 1945, σ. 271 καὶ ὅσοι σ. 3.

2. V. Laurent, *Εἰκοσιφοινίσσης Μονή, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια»* 5(1964) 408· Μαρίας Καμπούρη, *Νέα στοιχεῖα ἀπὸ τῆ μεσοβυζαντινῆ φάση τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης*, «Ἐπιστημονικὴ Ἐπετηρὶς τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης» 5(1971-1972), Παράρτημα, σ. 128. Πρβλ. Ἀρχι(μανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχόπουλου), Ἡ Ἱερά Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης μετὰ τῶν σχετικῶν πρὸς τὰ περὶ αὐτῆς πόλεων καὶ χωρῶν. Μελέτη τοπογραφικὴ καὶ ἱστορικὴ. Ἐκδόσεις πρώτη, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1896, σ. 33, ὅπου ὡς πιθανὸν χρόνον τῆς πρώτης συστάσεως τῆς Μονῆς ὑποθέτει τὴν μεταξὺ τοῦ 1282-1328 ἐποχὴν, καὶ Σπύρου Κοκκίνη, *Τὰ μοναστήρια τῆς Ἑλλάδος*. Ὁδηγός· Ἱστορία-Θησαυροὶ-Βιβλιογραφία, Ἀθήναι 1976, σ. 62, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει ὅτι ἡ Μονὴ ἰδρῶθη ὄχι πρὸ τοῦ 10ου αἰῶνος.

3. Ἰωάννου Β. Πααδοπούλου, *Τινὰ περὶ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Ἀχειροποιήτου τῆς ἐπιλεγομένης Εἰκοσιφοινίσσης*. (Βιβλιογραφία-Ἀρχαῖον ἑλληνικὸν τεῖχος παρὰ τὴν Μονὴν), «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 5(1928) 385-386. Κατὰ τὴν Μαρίαν Καμπούρη, *Νέα στοιχεῖα*, ἐ.ἀ., σ. 137, 144 καὶ 145, τὸ δάπεδον, τὰ γλυπτά καὶ τὸ Καθολικὸν δύνανται νὰ τοποθετηθοῦν εἰς τὰ τέλη τοῦ 10ου καὶ τὸ α΄ τέταρτον τοῦ 11ου αἰῶνος, ὅτε ἐκτίσθη ἡ Μονὴ ἐπὶ τῆ βάσει τῶν προτύπων τῆς μεσοβυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς, χωρὶς τοῦτο νὰ ἀποκλειθῆ τὴν πρὸ ἑκατὸ καὶ πλέον ἐτῶν ὑπαρξίν τῆς πρώτης φάσεως τῆς Μονῆς.

4. Σταύρου Μερτζίδου, *Οἱ Φίλιπποι*. Ἐρευνα καὶ μελέται χωρογραφικαὶ ὑπὸ ἀρχαιολογικῆν, γεωγραφικῆν, ἱστορικῆν, θρησκευτικῆν καὶ ἔθνολογικῆν ἔποσιν. Συναρτῆσις ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων βοθημάτων μὲ τινὰς νεωτέρας ἀνακαλύψεις καὶ ἐπιδιορθώσεις ἐσφαλμένων καὶ ἀντιφατικῶν τινῶν πληροφοριῶν, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1897, σ. 212· πρβλ. Paul Lemerle, *Philippe et la Macédoine Orientale*, ἐ.ἀ., σ. 271.

φοινίσσης, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιέρωσε τὴν περιουσίαν του, εἰργάσθη εἰς αὐτὴν δραστηριῶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὡς ἡγούμενος, προσέφερε πολλὰ εἰς αὐτὴν καὶ ἤρξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν μοναχῶν ἀπὸ 84 εἰς 176¹.

Κτήτωρ αὐτῆς εἶναι ὁ εἰς τὴν Μονὴν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Βαπτιστοῦ, εἰς τὴν Παλαιστίνην, μονάσας κατ' ἀρχὴν Ὅσιος Γερμανός, τοῦ ὁποίου ὁ ἔλλιπής εἰς τὸ τέλος βίος² ἀποτελεῖ τὴν μοναδικὴν πηγὴν ἐκ τῆς ὁποίας ἔχομεν πληροφορίας διὰ τὴν ἰδρυσίν της. Ἐκ τῆς μετονομασίας τῶν Σέρβων εἰς Τριβαλλοὺς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 12ου αἰῶνος δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ὁ βίος οὗτος δὲν ἐγράφη πρὸ τοῦ αἰῶνος τούτου³, ἐφ' ὅσον εἰς τὸν βίον αὐτὸν οἱ Σέρβοι ἀναφέρονται ὡς Τριβαλλοί. Ἡ δρᾶσις τοῦ Γερμανοῦ πρέπει νὰ τοποθετηθῆ κατὰ τὸ δευτέρον ἡμισυ τοῦ 9ου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ 10ου αἰῶνος. Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἴσως ὁ Γερμανός, τὸν ὁποῖον ἀναφέρει ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχιρίδος Θεοφύλακτος εἰς τὸ μαρτύριον τῶν 15 Ἀγίων τῆς ἐν Μακεδονίᾳ Τιβεριουπόλεως, ὅτι ἐνεφανίσθη εἰς τὴν χώραν τῶν Βουλγάρων κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Βασιλείας τοῦ Βόριδος (852-889)⁴, εἶναι λίαν πιθανὸς ὁ Γερμανὸς οὗτος, ὁ ἰδρυτὴς τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης⁵.

Τὴν μνήμην τοῦ Γερμανοῦ γεραίρει ἡ Μονὴ τὴν 22αν Νοεμβρίου, μετ' αὐτοῦ δὲ τιμᾶ ὡς κτήτορας καὶ τοὺς Νικόλαον καὶ Νεόφυτον, ἄρχοντας τοῦ Βυζαντίου, οἱ ὁποῖοι ἐπιστρέφοντες ἐκ τινος ἀποστολῆς εἰς τοὺς Τριβαλλοὺς, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐστάλησαν παρὰ τοῦ βυζαντινοῦ αυτοκράτορος,

1. Σταύρου Μερτζίδου, Οἱ Φίλιπποι, ἔ.ἀ., σ. 213· πρβλ. καὶ Paul Lemerle, Philippos et la Macédoine Orientale, ἔ.ἀ., σ. 273. Πρβλ. ἐπίσης Σταύρου Μερτζίδου, Οἱ Φίλιπποι, ἔ.ἀ., σ. 213, 214, 215, ὅπου ἀναφέρονται καὶ ἄλλοι ἀρχιερεῖς Φιλίππων, οἱ ὁποῖοι συνδέονται μετὰ τὴν Μονήν.

2. Ὅρα τὴν τελευταίαν ἐκδοσιν αὐτοῦ ὑπὸ ἱ τοῦ Δράμας Διονυσίου, Βίος καὶ πολιτεία τοῦ Ὀσίου πατρὸς ἡμῶν Γερμανοῦ, τοῦ ἰδρυτοῦ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης ἐκ χειρογράφου τῆς Λαυρεντιανῆς Βιβλιοθήκης τῆς Φλωρεντίας, «Ἐκκλησία» 57(1980) 40-42, 69-71. Ὁ αὐτὸς Μητροπολίτης ἐξέδωκε καὶ συνοπτικὴν ἱστορίαν τῆς Μονῆς, Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, Δράμα 1978, σσ. 47.

3. Daniele Stiernon, Germano, «Bibliotheca Sanctorum» 6(1965) 242. Κατὰ τὸν Ἀ(ρχιμανδρίτην) Δ(αμασκηνὸν) Μ(οσχόπουλον), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 18, ὁ ἀνώνυμος βιογράφος, μμούμενος καθόλου Συμεῶνα τὸν Μεταφραστὴν, ἔγραψε τὸν βίον μετὰ τὸν 13ον αἰῶνα.

4. PG. 126, 201C: «Ἐν δὲ τοῖς καιροῖς τούτου, ἐβάνη μὲν ὁ ἅγιος Γερμανός ἐπὶ τῆς Βουλγαρικῆς χώρας». Περὶ τῶν ἁγίων τούτων Μαρτύρων δρα Ἀθανασίου Ἀγγελόπουλου, Οἱ ἹΕ' Ἱερομάρτυρες Τιβεριουπόλεως-Στρομνίτης, Ἱστορικὰ προβλήματα καὶ λατρευτικὴ πραγματικότητα, «Μακεδονικά» 20(1980) 463-484.

5. I. Dujčev, Une ambassade byzantine auprès des Serbes au IXe siècle, «Recueil de Travaux de l'Institut d'Études Byzantines», No 7 (=Zbornik Radova Vizantološkog Instituta Knj. 7), Beograd 1961, σ. 58-59. Πρβλ. καὶ Μαρίας Κσμπούρη, Νέα στοιχεία, ἔ.ἀ., σ. 144, τὸ πλέον πιθανὸν εἶναι ὅτι ὁ Γερμανός ἐξῆσε τὸν 9ον αἰῶνα καὶ μάλιστα πρὸς τὰ τέλη αὐτοῦ.

καὶ συναντήσαντες τὸν Γερμανόν, τόσον ἐγοητεύθησαν ὑπ' αὐτοῦ ὥστε, μεταβάντες εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀποδώσαντες λόγον τῆς ἀποστολῆς των, ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Μονὴν καὶ ἐγένοντο ἀδελφοὶ αὐτῆς. Ἐὰν δεχθῆ κανεὶς ὅτι ἡ ὥς ἂνω ἀποστολὴ πρὸς τοὺς Σέρβους ἦτο, μετὰ μεγίστης πιθανότητος, ἔργον τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου Α' μεταξὺ τῶν ἐτῶν 867 καὶ 886 καὶ ἴσως μεταξὺ τῶν ἐτῶν 867 καὶ 874¹, τότε ἐνισχύεται ἔτι περισσότερο ἡ ἄποψις τῆς ἰδρύσεως τῆς Μονῆς κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ 9ου αἰῶνος.

Εἶναι περίεργον πάντως ὅτι οὐδὲν περὶ τοῦ τάφου τοῦ Γερμανοῦ εἶναι γνωστόν, οὔτε περὶ τοῦ λειψάνου του, ἐνῶ τοῦναντίον ὑπάρχει παράδοσις ὅτι δὲν ἀπέθανεν ὁ Γερμανὸς εἰς τὴν Μονὴν, ἀλλὰ, ἀναχωρήσας ἐξ αὐτῆς, παρέδωκε τὸ πνεῦμα του εἰς ἕτερον τόπον. Ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ δεχθῶμεν ὅτι κατὰ τὰ τέλη τοῦ 10ου αἰῶνος μετεφέρθησαν τὰ ὀστέα του ἀπὸ τὸν τσάρον Σαμουήλ (976-1014) εἰς τὸ πλησίον τῶν Πρεσπῶν κείμενον χωρίον Ἁγίος Γερμανός².

Ἡ ἀρχαιότερα περὶ τῆς Μονῆς ταύτης μαρτυρία εὑρίσκεται εἰς πρᾶξιν τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1320, κατὰ τὴν ὁποίαν ὁ Βασίλειος Μοδηνὸς ἐπώλησε τὰ κτήματά του εἰς τὴν Μονὴν Χελανδαρίου· παρὸν εἰς τὴν πώλησιν ταύτην ἦτο καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς «Κοσυνίτζης» Συμεών³, ἐνῶ τὸ πρῶτον γνωστόν περὶ αὐτῆς ἔγγραφον εἶναι τοῦ Πατριάρχου Ἀντωνίου τοῦ Δ' (Μάιος τοῦ 1395), διὰ τοῦ ὁποίου ὁ Ἀντώνιος διηθέτησε διαφορὰν τινα μεταξὺ τῆς Μονῆς ταύτης («τῆς πανυπεράγνου μου δεσποίνης καὶ θεομήτορος καὶ ἐπικεκλημένης τῆς Κοσινίτζης» ὡς ἀναφέρεται) καὶ τῆς ἐν Ἁγίῳ Ὁρει Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου⁴. Ἐκ τοῦ ἔγγραφου τούτου πληροφορούμεθα ὅτι ἡ

1. I. Dujčev, Une ambassade byzantine, ἑ.ἀ., σ. 60· πρβλ. καὶ Daniele Stignon, Germano, ἑ.ἀ., στ. 241.

2. Περὶ τῆς παραδόσεως, κατὰ τὴν ὁποίαν τὸ χωρίον τοῦτο συνδέεται, ὄχι ὀπωδῆποτε ἐπιτυχῶς, πρὸς τὸ ὄνομα τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Γερμανοῦ Α' (715-730), ὄρα Στυλιανοῦ Μ. Πελεκανίδου, Βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Πρέσπας, Θεσσαλονίκη 1960, σ. 7-10, 47-48, 50-53· πρβλ. καὶ N. Mutsopoulos, Byzantinische und nachbyzantinische Baudenkmäler aus Klein-Prespa und aus Hl. German, «Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher» 20(1970) 49. Περὶ τοῦ Γερμανοῦ ὄρα Otto Meinardus, The Beardless Patriarch: St. Germanos, «Μακεδονικά» 13 (1973) 178-186 καὶ ἰδιαιτέρως τὴν μελέτην τοῦ Lucian Lamza, Patriarch Germanos I. von Konstantinopel (715-730). Versuch einer endgültigen chronologischen Fixierung des Lebens und Wirkens des Patriarchen. Mit dem griechisch-deutschen Text der Vita Germani am Schluss der Arbeit, Würzburg 1975, ὅπου καὶ βιβλιογραφία.

3. Louis Petit et B. Korabiev, Actes de Chilandar (Actes de l'Athos. V), Βυζαντινὰ Χρονικά, Παράρτημα τοῦ ΙΖ' τόμου, Πειτρούπολις 1911, σ. 130.

4. Fr. Miklosich et Ios. Müller, Acta et Diplomata graeca medii aevi sacra et profana, vol. secundum, Vindobonnae 1862, σ. 240-241.

Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοίνισσης ἴδρυσε παρανόμως ὑδρομύλον πλησίον τοῦ κατὰ τὸν Πάνακα (Ἀγγίτην) ποταμὸν ὑδρομύλου τῶν Βατοπεδινῶν μοναχῶν.

Ἐνθ' ἡ ἱστορία τῆς Μονῆς κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν δὲν εἶναι ἐπαρκῶς γνωστὴ, διὰ τὴν ἐποχὴν τῆς τουρκοκρατίας ἔχομεν ἀρκετὰς πληροφορίες. Ἡ ἄνθησις τῆς Μονῆς κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν συνδέεται μὲ τὴν παραμονὴν εἰς αὐτὴν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Διονυσίου Α' (1467-1472, 1489-1490). Ὁ Διονύσιος μετὰ τὴν πρώτην, ὡς ἐπίσης καὶ μετὰ τὴν ὀριστικὴν ἀπὸ τοῦ θρόνου παραίτησίν του, ἀπεσύρθη εἰς τὴν Μονήν, ὅπου καὶ ἀπέθανε καὶ ἐτάφη¹. Ὁ Διονύσιος διὰ τοῦ ἐν γένει βίου του εἰς τὴν Μονήν, διὰ τῶν πολλαπλῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἐνεργειῶν του καὶ τῆς διαθέσεως ὑπὲρ τῆς Μονῆς πασῶν τῶν οἰκονομῶν του ἐπωνομάσθη δικαίως δευτερός κτήτωρ αὐτῆς. Ἡ Ἐκκλησία κατέταξε τὸν Διονύσιον εἰς τὴν χορείαν τῶν Ἁγίων².

1. «Ταῦτα λέγων ὁ πάνσεπτος Διονύσιος οὗτος ἐκ τῆς Συνόδου ἐξεῖσιν εὐφραϊνόμενος, χαίρων, καὶ ἀπελθὼν ἡσύχασεν ἐν τινι μονυδρίῳ, Κοσφινίτῃ ὃ λέγεται καὶ εὑρίσκεται ἐτι ἐν Μακεδονίᾳ καλῶς τοῦ Δράμας ἐπαρχίᾳ».

Μανουὴλ Ι. Γεδεών, Κυρίλλου Λαυριάτου πατριαρχικὸν χρονικὸν νῦν πρῶτον ἐκδιδόμενον, κ' Ἀθήναιον» 6(1877) 21. Ἐπαμεινῶνδου Ι. Σταματιάδου, Ἐκκλησιαστικὰ σύλλεκτα, ἐν Σάμῳ 1891, σ. 13-16. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχόπουλου), Ἡ Περὶ Μονῆς τῆς Εἰκοσιφοίνισσης, ἔ.ἀ., σ. 36-37. Κωνσταντίνου Κ. Θεοχάρη, Ἡ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοίνισσης καὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Διονύσιος Α', «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» 2(1951) 193-199. Τάσου Ἀθ. Γριτσόπουλου, Ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Οἰκ. Πατριάρχης Διονύσιος Α' ὁ ἐκ Δημητσάνης, ἐν Ἁγίοις καταλεγόμενος (1446-1472, 1488-1490), «Ἀρχεῖον τοῦ Θρακικοῦ Λαογραφικοῦ καὶ Γλωσσικοῦ Ἐπισκοπείου» (περίοδος Β') 20(1955) 3-37.

2. Περιγραφή τοῦ κατὰ τὴν ἐπαρχίαν Δράμας καὶ Φιλίππων Ἱεροῦ Μοναστηρίου τῆς Ὑπεραγίας Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου τῆς ἐπονομαζομένης Κοσφοίνισσης, καὶ τοῦ γενομένου θαύματος εἰς τὴν ἐν αὐτῇ ἱεράν καὶ θαυματουργὸν εἰκόνα τῆς Θεομήτορος, ἣ προσετέθη καὶ Παρακλητικὸς Κανὼν εἰς τὴν Θεοτόκον ἐπ' αὐτῷ τῷ θαύματι. Ἐτι δὲ πλήρης ἀκολουθία τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, αἴτινα συνηρανίσθησαν ἐκ παλαιῶν ἀντιγράφων, διωρθώθησαν, καὶ ἀνεπληρώθησαν παρὰ τοῦ Πανοσιολογιωτάτου Κυρίου Ἰλαρίωνος Συναίτου Κρητός, ἀφιερώθησαν δὲ τῷ Παναγιωτάτῳ καὶ Τρισεβάστῳ ἡμῶν Δεσπότη τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριάρχῳ Κυρίῳ Κυρίῳ Γρηγορίῳ. Ἐξεδόθησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀπὸ τῆς ἐν τοῖς Πατριαρχείοις τοῦ Γένους Τυπογραφίας, ρωιθ', σ. 19-33 ἢ Ἀκολουθία τοῦ Ἁγίου Διονυσίου. (Τὸ φυλλάδιον τοῦτο ἐξεδόθη τὸ δεύτερον δαπάναις τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοίνισσης, εἰς σχῆμα 8ον καὶ σελίδας 32, εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν τὸ 1863 ἐκ τοῦ τυπογραφείου τοῦ Ἐπαμεινῶνδου Ι. Λαζαρίδου, καὶ τὸ τρίτον ἄλλιν εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν τὸ 1894 ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ἐπ. Σούμα καὶ Σας, δαπάνῃ τοῦ Ἀβραάμ Γ. Βαπορίδου, γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τῶν τυπογραφείων καὶ ἐξελεγκτοῦ τῶν ἐλληνικῶν βιβλίων ἐν τῷ Ὑπουργείῳ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, πρβλ. Louis Petit, Bibliographie des Acolouthies grecques, Bruxelles 1926, σ. 70) Μ. Ι. Γ(εδεών), Κανὼν εἰς τὸν Ἅγιον Διονύσιον Πα-

Ἐκ τῆς περιόδου τῆς τουρκοκρατίας εἶναι γνωστοί 15 περίπου πατρι-
αρχικαὶ καὶ συνοδικαὶ πράξεις περὶ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1474 (Πατριάρχου Συ-
μεῶν Α' τοῦ ἀπὸ Τραπεζούντος) μέχρι τοῦ 1857 (Πατριάρχου Κυρίλλου τοῦ
Ζ')¹.

Τὴν 25ην Αὐγούστου τοῦ 1507 ἡ Μονὴ ὑπέστη τὴν πρώτην σοβαρὰν
δοκιμασίαν ἐκ μέρους τῶν Τούρκων, οἱ ὅποιοι τὴν 23ην Αὐγούστου τοῦ ἰ-
δίου ἔτους ἐσφάζαν τοὺς 172 ἐν συνόλῳ μοναχοὺς τῆς² καὶ ἀνέκοψαν οὕτως

τριάρχην Κωνσταντινουπόλεως, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 24(1904) 325-328, 332· Τά-
σου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Οἰκομ. Πατριάρχης Διονύ-
σιος Α', ἐ.ἀ., σ. 26-37· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάνκα, Ἱστορία τῆς Ἱε-
ράς Μονῆς Εἰκοσιφοίνισσης Παγγαίου μετὰ Παρακλητικῆ Κανόνος τῆς ἀχειροποιή-
του καὶ Ἀκολουθίας τοῦ Ἁγίου Διονυσίου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἀσκήσαν-
τος ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Εἰκοσιφοίνισσης, Δράμα 1958, σ. 71-86· Δ. Παναγοπούλου,
Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοίνισσης Παγγαίου, Ἀθήναι 1973, σ. 111-140. Περὶ τοῦ Ἱλαρίωνος
δρα Βασιλείου Βλ. Σφυρόερα, Ἱλαρίων Συναίτης ὁ Κρής (1765-1838) καὶ αἱ
δύο ἐπιστολαὶ τοῦ περὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἁγίων Γραφῶν. (Ἀνατύπωσις ἐκ τῆς Ἐπι-
στημονικῆς Ἐπετηρίδος τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν) τοῦ ἔ-
τους 1969-1970, Ἀθήναι 1970· Χριστίνας Μπουλάκη-Ζήση, Ὁ Ἱλαρίων
Τυρνόβου καὶ ἡ ἀναγεννητικὴ κίνησις ἐν Βουλγαρίᾳ κατὰ τὰς πρώτας δεκαετίας τοῦ 19'
αἰῶνος, «Θρακικὴ Ἐπετηρίδα» 1(1980) 363-371.

1 Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλο-
λογικῶν ἔρευνῶν ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ, γενομένων κατὰ τὸ ἔτος 1885 διὰ τὴν «Μαυ-
ρογορδάτειον Βιβλιοθήκην», «Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλ-
λογος, Παράρτημα τοῦ ΙΖ' τόμου», Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1886, σ. 16-24· Ἀρχιμανδρί-
του Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοίνισσης,
ἐ.ἀ., σ. 34· Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις ἐκ περιοδεί-
ας μετὰ τοπογραφικῶν, ἱστορικῶν καὶ ἀρχαιολογικῶν σημειώσεων, ἐν Ἀθήναις 1906, σ.
159-160· Σπυρ. Π. Λάμπρου, Γράμμα σιγγλιῶδες τῆς Ἱερᾶς μονῆς Κοσινίτζης,
«Νέος Ἑλληνομνήμων» 10(1913) 135-137· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέ-
λου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα Παγγαίου Ἀνατολικῆς Μακεδονίας, Ἦτοι
Συνοπτικὴ Ἱστορία καὶ περιγραφή τῆς Ἱερᾶς Σταυροπηγιακῆς Μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θε-
οτόκου, τῆς ἐπιλεγομένης Εἰκοσιφοίνισσης, Ἰδρυθείσης τὸ 450 μ.Χ. καὶ ἀριθμύσης βίον
πολυκύμαντον καὶ ἐθνωφελῆ δέκα καὶ πέντε αἰῶνων, ἤτινι συνάπτονται Κατάλογος τῶν
χειρογράφων καὶ ἐντύπων βιβλίων τῆς νῦν Βιβλιοθήκης καὶ τῶν ἐν τῇ Σκευοφυλακίῳ σω-
ζομένων κειμηλίων, Δράμα 1916, σ. 112-115· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσι-
άνκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοίνισσης, ἐ.ἀ., σ. 28· J. Oudot, Patriarchar-
tus Constantinopolitani Acta selecta, τόμος II, Grottaferrata 1967, σ. 134-137, 184-187· Δ.
Παναγοπούλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοίνισσης, ἐ.ἀ., σ. 31· Nomikos Michael
Varoris, Codex (Γ') Gamma of the Ecumenical Patriarchate of Constantinople,
Brookline 1974, σ. 102.

2 Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα
Παγγαίου, ἐ.ἀ., σ. 43-45· πρβλ. Ἰωάννου Β. Παπαδοπούλου, Τινὰ περὶ τῆς Ἱε-
ράς Μονῆς τῆς Ἀχειροποιήτου, ἐ.ἀ., σ. 381· Ἀωνόμου, Εἰκοσιφοίνισσης, μονὴ
«Θρησκευτικὴ καὶ Χριστιανικὴ Ἐγκυκλοπαιδεία» 3(1940) 63· Δ. Παναγοπούλου,

ἐπὶ τι διάστημα τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἔθνικὴν δρᾶσιν τῆς Μονῆς, τῆς ὁποίας οἱ μοναχοὶ περιήρχοντο τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία τῆς Μακεδονίας ἀγωνιζόμενοι νὰ διατηρήσουν τὴν ἑλληνικότητα τοῦ πληθυσμοῦ, νὰ ἐνισχύσουν τὸ ἔθνικόν φρόνημα του καὶ νὰ ἀποτρέψουν ἐξισλαμισμοῦς.

ἽΟλίγον μετὰ ταῦτα ἡ Μονὴ ἤρχισε καὶ πάλιν τὸν βίον τῆς τῆ βοήθειᾳ μοναχῶν τῆς Μονῆς Βατοπεδίου, οἱ ὅποιοι ἀφιχθέντες εἰς τὴν Μονὴν Εἰκοσιφοινίσεως καὶ παραμείναντες εἰς αὐτὴν πέραν τῆς δεκαετίας ἐπέτυχον τὴν ἀναβίωσιν καὶ ἀναδιοργάνωσίν τῆς καὶ τὴν συγκέντρωσιν εἰς αὐτὴν ἕως 50 κληρικῶν καὶ μοναχῶν ἐκ τῶν πέριξ περιοχῶν. Οἱ Βατοπεδῖνοι ὁμοῦς ἀναχωρήσαντες ἐκ τῆς Εἰκοσιφοινίσεως παρέλαβον μεθ' ἑαυτῶν χειρόγραφα καὶ κειμήλια, τὰ ὅποια ζητηθέντα μέσφ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ Δ', αἰῶνας ὕστερα, τὴν 10ην Ἰουλίου 1853, δὲν ἐπεστράφησαν, δικαιολογηθέντων, ὡς ἐλέγετο, τῶν Βατοπεδινῶν¹.

Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1542 ὁ Πατριάρχης Ἱερεμίας Α' εὐρίσκετο εἰς τὴν Μονὴν «Κοσινίτσας», ὅπου καὶ ἐξέδωκε σιγγιλιώδες γράμμα ὑπὲρ αὐτῆς². Εἰς τὴν Μονὴν ἐσώζετο ἐπιγραφή, ἐπὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ τοῖχου τῶν ἀνοικοδομηθέντων μετὰ τὴν πυρκαϊᾶν κελλίων τῶν μοναχῶν, τοῦ Μητροπολίτου Σερρῶν Παρθενίου, τοῦ ἔτους 1559/1560³. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1570 ἐπισκέφθη τὴν Μονὴν ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Μητροφάνης Γ' καὶ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1573 ὁ ἐπισκεφθεὶς ταύτην Πατριάρχης Ἱερεμίας Β' ὁ Τρανὸς ἐρρῦθμισε τὸ κοινοβιακὸν σύστημα αὐτῆς. Τὸ 1576, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοδοσίου Ζυγομαλά, ὁ ὁποῖος γράφει πρὸς τὸν Στέφανον Γερλάχον (Gerlach), ἡ Μονὴ εἶχε καὶ πάλιν 200 μοναχοὺς⁴. Τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1608 ἀπέθανε καὶ ἐτάφη εἰς τὴν Μονὴν ὁ Μητροπολίτης Δράμας Ἀθανάσιος⁵. Τὸ

¹ Ἱερά Μονὴ Εἰκοσιφοινίσεως, ἔ.ἀ., σ. 100-101. Ἱεπισκόπου Διονυσίου Κ. Κυράτσοῦ, Μητροπολίτου Δράμας, Μνημόσυνα καὶ Ἑγκαίνια. Τέσσαρες ὀμίλια, ἐν Δράμᾳ 1974, σ. 9-10.

² Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἱ Ἱερά Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσεως, ἔ.ἀ., σ. 37-38· πρβλ. Α. Παπαδοπούλου Κεραμῆως, Ἑκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν, ἔ.ἀ., σ. 15 ὑποσ. 1· † τοῦ πρ. Σωφρονίου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 99-100· † τοῦ Δράμας Ἀγαθαγγέλου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 196· Ἱωάννου Β. Παπαδοπούλου, Τινὰ περὶ τῆς Ἱεράς Μονῆς τῆς Ἀχειροποιήτου, ἔ.ἀ., σ. 381-382.

³ Σπυρ. Π. Λάμπρου, Γράμμα σιγγιλιώδες, ἔ.ἀ., σ. 135-137· Χ. Γ. Πατρινέλης, Χρονολογικὰ ζητήματα τῆς πατριαρχείας τοῦ Ἱερεμίου Α' (1522-1546), «Μνημοσύνη» 1(1967) 261.

⁴ Κωνσταντίνου Κ. Θεοχάρη, ἹΑνέκδοτοι ἐπιγραφαὶ τῆς Ἱεράς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσεως, «Μακεδονικὸν ἹΗμερολόγιον» 22(1952) 197-198.

⁵ Κ. Ι. Δυοβουνιώτου, Θεοδοσίος Ζυγομαλάς, «Θεολογία» 1(1923) 159.

⁶ Εἰς τὸν τάφον του ἐλεγεσιακοῦς στίχους ἐπὶ τῆς ἐπιτυμβίου μαρμαρίνης πλακῶς, ἡ ὁποία ἐσώζετο εἰς τὴν Μονὴν, συνέθεσε τὸ ἴδιον ἔτος ὁ Μητροπολίτης Σερρῶν Θεοφά-

1610 ὁ ἐξαρχικῶς ἐπισκεφθεὶς τὴν Μονὴν Μητροπολίτης Μυρῶν Ματθαῖος συνέγραψε τὸν Κανόνα εἰς τὴν ἀχειροποιήτον εἰκόνα¹. Τὸ 1618 ἐπεσκέ-
 φη τὴν Μονὴν ὁ Μητροπολίτης Παλαιῶν Πατρῶν καὶ ἐξαρχος πάσης Ἑλ-
 λάδος καὶ Πελοποννήσου Θεοφάνης, ὁ ἀπὸ Σερρών, ὁ ὁποῖος ἐδῶρθη εἰς
 αὐτὴν ἐν ὠμοφόριον². Τὴν 14ην Ἀπριλίου 1621 ἐξελέγη εἰς τὴν Μονὴν ὡς
 Μητροπολίτης Μελενίκου ὁ ἠγούμενος αὐτῆς Γαλακτίων³, ἐνθ̄ δύο ἔτη με-
 τὰ ταῦτα, τὴν 30ὴν Μαΐου 1623, ὁ προηγούμενος αὐτῆς Δωρόθεος ἐξελέγη
 Μητροπολίτης Περιθεωρίου καὶ Ξάνθης⁴. Ἀποθανόντος τοῦ Δωροθέου,
 τὴν 5ην Αὐγούστου τοῦ ἰδίου ἔτους Μητροπολίτης Περιθεωρίου καὶ Ξάν-
 θης ἐξελέγη εἰς τὴν Μονὴν Εἰκοσιφοινίσσης ὁ Ἱερομόναχος αὐτῆς Σαμου-

νης, Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ Στασινὸς τῆς Ἄκοβας καὶ ἡ οἰκογένεια
 Λαμπαρδοπούλου τῆς Δημητσάνης, «Ἑλληνικά» 13(1954) 141-142. Πρβλ. Ἀ(ρχιμανδρίτου)
 Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ.,
 σ. 42· Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας Χριστιανικά μνημεῖα. (Ἀπό-
 σπασμα ἐκ τῶν Πρακτικῶν τοῦ 1913 τῆς ἐν Ἀθήναις Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας), ἐν Ἀ-
 θήναις 1914, σ. 81· Εὐαγγέλου Γ. Στρατιῆ, Ἡ Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος, Ἱστορι-
 κὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ μελέτη ἐκδοθεῖσα γενναίᾳ δαπάνῃ τοῦ Δήμου Δράμας, Σέρραι (1923),
 σ. 34-35· Εὐστρατίου Ἰω. Δράκου, Ἱστορία τῆς Εἰκοσιφοινίσσης Μονῆς ἐπὶ
 τοῦ Παγγαίου καὶ ἀγιολογία τῆς Λέσβου, ἐν Δράμα 1928, σ. 8· Δ. Παναγοπούλου,
 Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 28.

1. Ἰλαρίωνος Σιναΐτου Κρητός, Περιγραφή, ἑ.ἀ., σ. 9-12· Κωνσταν-
 τίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ.,
 σ. 67-70· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 141-148. Τοὺς ἡ-
 ροελεγείους στίχους εἰς τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου, ἐν Ἰλαρίωνος Σιναΐτου
 Κρητός, Περιγραφή, ἑ.ἀ., σ. 7-8· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μά-
 γνητος, Εἰκοσιφοινίσσα Παγγαίου, ἑ.ἀ., σ. 129-131· Κωνσταντίνου Εὐθυ-
 μίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 65.

2. Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας χριστιανικά μνημεῖα, ἑ.ἀ., σ.
 72· Εὐαγγέλου Γ. Στρατιῆ, Ἡ Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος, ἑ.ἀ., σ. 35· Τάσου
 Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ Στασινὸς τῆς Ἄκοβας, ἑ.ἀ., σ. 149· τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἐ-
 θνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, ἑ.ἀ., σ. 473.

3. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ
 τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἑ.ἀ., σ. 43-44. Πρβλ. ἄλλως Ἐλευθερίου Ταπεινοῦ, Ἐκ-
 κλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς ἐπαρχίας Μελενίκου, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 11(1891-
 1892) 319· Πέτρου Σ. Σπανδωνίδου, Μελενίκου ὁ νεκρὸς μακεδονικὸς ἀκρί-
 τας, Θεσσαλονικὴ 1930, σ. 47· Theodoros N. Vlachos, Die Geschichte des by-
 zantinischen Stadt Melenikon, Thessaloniki 1969, σ. 86.

4. Τὸ κείμενον τοῦ ὑπομνήματος ἐκλογῆς τοῦ Δωροθέου, ἐν Νομικῇ Συναγωγῇ Δο-
 σιθέου Ἱεροσολύμων, φ. 198α. Πρβλ. † Μητροπολίτου Σάδρων Γερ-
 μανου, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀνατολ. καὶ Δυτ. Θράκης. (Ἀπὸ
 τῆς ἀλώσεως γενικῶς, ἀλλ' ἰδίως ἀπὸ τοῦ ιζ' αἰῶνος καὶ ἐξῆς), «Θρακικά» 6(1935) 107-
 108· Πέτρου Α. Γεωργαντζῆ, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ξάνθης, Ξάνθη
 1976, σ. 205.

ἤλ¹. Ἐπίσης ὁ τὸν Μάιον τοῦ 1639 παραιτηθεὶς Μητροπολίτης Νικομηδείας Νεόφυτος (1618-1639), ὁ ἀπὸ Δράμας, ἀπῆλθεν εἰς τὴν Μονὴν τῆς Εἰκοσιφοινίσσης διὰ νὰ ἐφησυχάσῃ καὶ ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὴν ἕν ἐπιγονάτιον².

Πάντα ταῦτα ἀλλὰ καὶ πέραν τούτων ἢ τοιχογράφησις τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία ἐγένετο, συμφώνως πρὸς τὴν κτητορικὴν ἐπιγραφὴν, τὸ 1553, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἀναγραφή τοῦ Μητροπολίτου Δράμας Ἰωακείμ, συμφώνως πρὸς μαρμαρίνην ἐπιγραφὴν τοῦ 1555, ὡς ἀνακαινιστοῦ πτέρυγος τοῦ κτηριακοῦ συγκροτήματος τῆς Μονῆς³, δεικνύουν σαφῶς ὅτι ἡ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης μετὰ τὴν σφαγὴν τοῦ 1507 συνεκροτήθη ἐκ νέου, ἀνεπτύχθη ἐξαιρέτως καὶ ἀπέκτησεν ἰδιαίτεραν καὶ πάλιν αἰγλὴν· οὕτως ἠδυνήθη νὰ ἐπαναλάβῃ τὸ σπουδαῖον ἔργον αὐτῆς. Εἰς τὸ πλαίσιον αὐτὸ τοποθετεῖται τὸ διάβημα τοῦ Κυπρίου μοναχοῦ Θεοκλήτου, προηγουμένου τῆς Μονῆς (Ἰούλιος 1632) πρὸς τὸν δοῦκα τῆς Σαβοΐας Κάρολον Ἐμμανουήλ, νὰ συνεργήσῃ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Κύπρου ἀπὸ τὸν τουρκικὸν ζυγόν⁴. Τὴν ἐποχὴν αὐτήν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Θεοκλήτου, ἡ Μονὴ εἶχεν 150 μοναχοὺς.

Τὸ 1655 ἡ Μονὴ ἐπλήγη ἐκ νέου ἀλλὰ τὴν φορὰν αὐτὴν ἐκ τῆς πανόλους, ἡ ὁποία ἐλυμαίνετο τὴν περιοχὴν· ἐντὸς ἡμισεαίας ἐβδομάδος ἀπέθανον εἴκοσι μοναχοί⁵.

Τὴν 28ην Σεπτεμβρίου 1726 ἐπεσκέφθη τὴν Μονὴν χάριν προσκυνήσεως ὁ Μητροπολίτης πρῶην Ναυπάκτου καὶ Ἄρτης Νεόφυτος Μαυρομάτης⁶. Τὴν 22αν Ἰουλίου 1730 ἐπεσκέφθη ἐπίσης τὴν Μονὴν ὡς πατρια-

1. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἐ.ἀ., σ. 44. Πρβλ. † Μητροπολίτου Σάρδεων Γερμανοῦ, Ἐπισκοπικοὶ κατάλογοι, ἐ.ἀ., σ. 108· Πέτρου Α. Γεωργαντζῆ, Συμβολή, ἐ.ἀ., σ. 205.

2. Γάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ Στασιὸς τῆς Ἀκοβας, ἐ.ἀ., σ. 149, 150· τοῦ αὐτοῦ, Ὁ ἔθνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, ἐ.ἀ., σ. 473.

3. Θ. Παπαζώτου, Ἡ χρονολόγησις τῶν ἐπιχρισμένων τοιχογραφιῶν τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀναργύρων τῆς Εἰκοσιφοινίσσης τοῦ Παγγαίου, ἐν «Ἡ Καβάλα καὶ ἡ περιοχὴ τῆς Α΄ Τοπικῆς Συμπόσιου. Πρακτικά», Θεσσαλονίκη 1980, σ. 421-423. Πρβλ. καὶ Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα Παγγαίου, ἐ.ἀ., σ. 29, 154-155· Εὐαγγέλου Γ. Στρατη, Ἡ Δράμα καὶ ἡ Δράβησκος, ἐ.ἀ., σ. 35.

4. Fr. Miklosich et Ios. Müller, Acta et Diplomata, vol. tertium, Vindobonae 1865, σ. 274-275· Κωνσταντίνου Ν. Σάθα, Τουρκοκρατούμενη Ἑλλάς. Ἱστορικὸν δοκίμιον περὶ τῶν πρὸς ἀποτίναξιν τοῦ ὀθωμανικοῦ ζυγοῦ ἐπαναστάσεων τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους (1453-1821), Ἀθήνησι 1869, σ. 192-193. Πρβλ. Ἀποστ. Ε. Βακαλοπούλου, Ἱστορία τῆς Μακεδονίας, 1354-1833, Θεσσαλονίκη 1969, σ. 116.

5. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἐ.ἀ., σ. 44.

6. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς

χικός ἔξαρχος ὁ ἐκ Πάτμου Μητροπολίτης Λιτίτζης Μεθόδιος¹ καὶ τὴν 22αν Μαρτίου 1743 ὁμοίως ὁ Λίνδιος Μητροπολίτης Λήμνου Παρθένιος². Καὶ ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος Ε΄ ἦλθεν εἰς τὴν Μονὴν ὡς ἐξόριστος μετὰ τὴν πρώτην πατριαρχεῖαν του καὶ παρέμεινε εἰς αὐτὴν ἐπὶ 9 μῆνας· ἐκ τῆς παραμονῆς του ταύτης σώζονται δικηροτικάκηρα ἀφιερωθέντα ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Μονήν³.

Μετὰ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος τὴν Μονὴν ἐπεσκέφθη καὶ ὁ γνωστός λόγιος μοναχὸς Καισάριος Δαπόντες (1714-1784), ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς δι' αὐτὴν:

*Στὴν ἐπαρχίαν Δράμας δὲ ἡ Παναγία πάλιν,
ἢ καὶ Ἀχειροποιήτος, καὶ εἰς μονὴν μεγάλην·
Κοσσυφινίτζα λέγεται, ὅτι κοσσύφι ἕνα
ἔδειξ' ἐκεῖ ἕνα νερό· θαῦμα βεβαιωμένο,
θαῦμα τῆς Παναγίας μόν καὶ τοῦτο δίχως ἄλλο·
διὸ πανηγυρίζεται μὲ πλῆθος καὶ μεγάλη⁴.*

Εἰκοσιφοίνισσης, ἑ.ἀ., σ. 44. Περὶ τοῦ Νεοφύτου δρα Ἀρχιμ. Ναυκρατίου Τσουλκανάκη, Ὁ Μητροπολίτης Ἀρτης Νεοφύτος Μαυρομάτης καὶ αἱ σχέσεις του πρὸς τὸν κατὰ Πάτμον Φροντιστήριον Μακαρίου τοῦ Καλογερά, «Κληρονομία» 9(1977) 88-132, ἐνθα καὶ ἡ λοιπὴ βιβλιογραφία.

1. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοίνισσης, ἑ.ἀ., σ. 44. Ὁ Μεθόδιος ἦτο ἀδελφὸς τῆς ἐν Πάτμῳ Ἱερᾶς Μονῆς Ἀγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, Βασιλείου Γ. Ἀτέση, Μητροπολίτου πρ. Λήμνου, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἐν Πάτμῳ Ἱερᾶς Μονῆς τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου. Ἀρχιερεῖς-ἀδελφοὶ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ 1550 καὶ ἐντεῦθεν, «Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος» 59(1977) 187· πρβλ. καὶ σ. 163.

2. Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν, ἑ.ἀ., σ. 30. Ὁ Ἀ(ρχιμανδρίτης) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοίνισσης, ἑ.ἀ., σ. 44, ἔχει 23 Μαρτίου. Περὶ τοῦ Παρθενίου δρα Ἰ Βασιλείου Γ. Ἀτέση, Μητροπολίτου πρ. Λήμνου, Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Λήμνου διὰ μέσου τῶν αἰῶνων, «Ἀρχεῖον Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Κανονικῶν Δικαίων» 12(1957) 153-156. Ὁ κατάλογος τοῦ Νομικοῦ Μ. Βαπόρη, Συμβολὴ εἰς τὸν ἐπισκοπικὸν κατάλογον τῆς Μητροπόλεως Λήμνου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 60(1977) 38-51, φθάνει μέχρι τοῦ Ἰωαννίκου (1707-1727).

3. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοίνισσης, ἑ.ἀ., σ. 44· Ἀρχ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Ἐπιστολὴ Δωροθέου Βουλισμᾶ πρὸς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον Ε΄, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 922· Τάσος Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ ἔθνομάρτυς μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Ἰωσήφ, ἑ.ἀ., σ. 473. Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1827 κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὁ Δομενίκου καὶ Ἐλασσόνος Σαμουὴλ ἐκηρύχθη ἔκπτωτος καὶ περιωρίσθη εἰς τὴν αὐτὴν Μονήν, Γρηγόριος Παν. Βέλκου, Ἡ Ἐπισκοπὴ Δομενίκου καὶ Ἐλασσόνος, Ἐλασσόνα 1980, σ. 191.

4. Καισαρίου Δαπόντες, Ἀπαρίθμησις τῶν ὀνομαστῶν ναῶν καὶ μονῶν τῆς Παναγίας καὶ περὶ τοῦ σχολείου τοῦ Ἀγίου Ὁρους, Eudoxiu de Hurmuzaki, Documente

Ἀργότερον, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος, τὴν Μονὴν ἐπεσκέφθη καὶ ὁ Γάλλος Κουζινερὺ (1747-1833)¹.

Ἐπὶ Σωφρονίου, ἐνὸς ἐκ τῶν πλέον δραστηρίων ἡγουμένων τῆς Μονῆς, ὁ ὁποῖος εἰργάσθη μετὰ ζήλου καὶ ἐπιτυχίας καὶ ἀπήλλαξε τὴν Μονὴν πολλῶν δυσχερειῶν, κατεσκευάσθη, πλὴν ἄλλων, ὑπὸ πρὸς τοῦτο προσκληθέντων ὑπ' αὐτοῦ Χίων τεχνιτῶν, τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ Καθολικοῦ τῆς Μονῆς. Ἡ ἔργασία αὕτη ἤρχισε τὸ 1781 καὶ συνετελέσθη μετὰ πάροδον 22 ἐτῶν². Ἐπίσης ὁ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1806 ἡγούμενος αὐτῆς Κωνστάντιος, ὁ ὁποῖος εἶχε καὶ ιατρικὰς γνώσεις, συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἀνακαινίσιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς Μονῆς.

Ὅπως ὄλαι αἱ Μοναὶ οὕτω καὶ ἡ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης δὲν ὑστέρησεν εἰς τὴν θεραπείαν τῶν γραμμάτων. Ἡ Μονὴ μέχρι τοῦ 1843 διετήρει μόνον Σχολὴν τῶν λεγομένων κοινῶν γραμμάτων, ἐνῶ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1844 οἱ μοναχοὶ ἱδρυσαν καὶ ἑλληνικὴν Σχολὴν. Εἰς τὴν Μονὴν ἐφοίτησαν μετὰξὺ ἄλλων ὁ ἐκ Πρώτης (Κιούπ-κιοῦ) καταγόμενος Ἰωακείμ Παπακωνσταντίνου (Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Νεόφυτος Η' 1891-1894)³ καὶ ὁ ἀδελφός του Ἀνδρέας (διάκονος Μελέτιος) Ἀριστόβουλος, διευθυντῆς τῆς ἐν Καῖρῳ Ἀμπετείου Σχολῆς⁴. Παρὰ τὴν ἱδρυσιν τῆς ἑλληνικῆς Σχολῆς, ἡ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης δὲν ἔπαυσε νὰ ἐνισχύη καὶ μετὰ τὸ 1843 τὴν ἑλληνικὴν Σχολὴν Ἀλιστράτης⁵.

---

privatoare la Istoria Românilor, Volumul XIII. Texte grecești private la Istoria Românească culese și publicate cu introducerea și indicele numelor de A. Papadopolos-Kerameus, București 1909, σ. 290.

1. M. E. M. Cousin éry, Voyage dans la Macédoine contenant des recherches sur l'histoire, la géographie et les antiquités de ce pays, tome premier, Paris 1831, σ. 205-206, tome deuxième, Paris 1931, σ. 51.

2. Ἀ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχοποῦλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 4· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα Παγγαίου, ἔ.ἀ., σ. 46-49. Ὁ Σωφρόνιος ἦτο ἡγούμενος καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1805 ὡς ἐμφαίνεται ἐκ τινος ἐπιγραφῆς ἐπὶ μαρμαρινῆς πλακός, Πέτρου Ν. Παπαγεωργίου, Αἱ Σέρραι καὶ τὰ προάστεια τὰ περὶ τὰς Σέρρας καὶ ἡ Μονὴ Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου. (Συμβολὴ ἱστορικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ), «Byzantinische Zeitschrift» 3(1894) 291.

3. Τριαντ. Δ. Θεοδορίδου, Ἡ Ἱερὰ Μητρόπολις Ζιχνῶν καὶ οἱ Μητροπολίται τῆς «Σερραϊκῆ Χρονικῆς» 1(1953) 168· Βασιλείου Θ. Σταυρίδου, Οἱ Οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι 1860 - σήμερον. Α' Ἱστορία, Θεσσαλονίκη 1977, σ. 324.

4. Περὶ Εἰκοσιφοινιτῶν εὐπαιδευτῶν ἀνδρῶν, ὄρα Εὐστρατίου Ἰω. Δράκου, Ἱστορία τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 8-10.

5. Περὶ τῆς Σχολῆς ταύτης, ὄρα Ἀθανασίου Γιομπλιάκη, Ἡ Κεντρικὴ Σχολὴ Ἀλιστράτης, «Μακεδονικὰ» 4(1955-1960) 383-390· πρβλ. Φώτη Τριάρχη, Ἡ παιδεία στὸν Νομὸ Δράμας 1840-1899, «Δραμινὰ Χρονικὰ», Δράμα 1980, σ. 94-95, καὶ

Ἀπὸ τοῦ 1844 τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διώρισε ἐπόπτην καὶ ἐξελεγκτὴν ἐπὶ τῆς Μονῆς τὸν Μητροπολίτην Δράμας Ἀθανάσιον. Ἡ ἐποπτεία αὕτη διήρκεσε μέχρι τοῦ 1894, ὅτε ἡ ἐποπτεία καὶ ἐξελεγεῖς τῆς Μονῆς, τῇ αἰτήσῃ της, μετηνέχθη εἰς τὸν Ἐπίσκοπον Ἐλευθερουπόλεως. Τὴν 23ην Φεβρουαρίου 1854, ἐπὶ ἡγουμένου Παγκρατίου, συνέβη φοβερὰ πυρκαϊά, ἡ ὁποία ἀπετέφρωσε τὸ πλεῖστον μέρος τῆς δυτικῆς πλευρᾶς τοῦ κυρίου κτηρίου τῆς Μονῆς καὶ τὸ ἡμισυ τῆς βορείας. Τὸν Μάρτιον τοῦ 1864, πατριαρχικῇ ἀποφάσει, τρία χωρία, τὸ Παλαιοχώριον, ἡ Νικησιάνη καὶ ἡ Κορμίστα (Χωρομίστα), εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς Μονῆς ἀνήκοντα ἀνεκαθεν, μετεβίβασθησαν εἰς τὴν τοιαύτην τοῦ Ἐπισκόπου Ἐλευθερουπόλεως Μελετίου, ἵνα συμπληρωθῇ, διὰ τῆς εἰσφορᾶς καὶ τῶν κατοικῶν τῶν τριῶν αὐτῶν χωρίων, τὸ ἐπισκοπικὸν ἐπίδομα τοῦ Ἐλευθερουπόλεως¹. Κατὰ τὸν ρωσοτουρκικὸν πόλεμον, τὸ 1877, ἡ Μονὴ καὶ πάλιν ὑπέστη καταστροφάς, τὸ ἴδιον συνέβη κατὰ τὸν Μακεδονικὸν Ἀγῶνα, κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 20οῦ αἰῶνος, καὶ κατὰ τοὺς πολέμους τοῦ 1912 καὶ 1913. Τὸ 1877 ἡ Μονὴ εἶχε 85 περίπου μοναχοὺς καὶ δοκίμους, ἐκ τῶν ὁποίων ὀρισμένοι ἦσαν διασκορπισμένοι εἰς τὰ εἰς διάφορα μέρη εὑρισκόμενα μετόχια τῆς², τὸ 1885 70 περίπου³, τὸ 1900 35 μοναχοὺς καὶ ἑτέρους 30 κοσμικοὺς⁴, τὸ 1906 32 μοναχοὺς καὶ 28 κοσμικοὺς⁵, τὸ 1913 ὑπὲρ τοὺς 30 μοναχοὺς καὶ 25 κοσμικοὺς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς⁶, τὸ 1915 30 ὡς 33⁷ καὶ τὸ 1928 25 μοναχοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων 9 ἱερεῖς καὶ 4 διάκονοι, καὶ 35 ὑπηρέτας⁸.

Κωνσταντίνου Β. Χιόλου, Ἡ Ἀλιστράτη Σερρών. Μία Ὄρησκειτικὴ Πνευματικὴ καὶ Ἐθνικὴ ἐπαλξίη, Ἀθήναι 1981, σ. 21.

1. Πρβλ. Ἀθανασίου Ἀγγελόπουλου, Ἡ διαμόρφωσις τῶν ὁρίων τῆς Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, ἐν «Ἡ Καβάλα καὶ ἡ περιότης της. Ἀ' Τοπικὸν Συμπόσιον. Πρακτικά», Θεσσαλονίκη 1980, σ. 176-177 καὶ 196-197.

2. Νικολάου Γ. Φιλίππιδου, Περιήγησις τῶν ἐν Μακεδονίᾳ ἐπαρχιῶν Δράμας, Ζίχνης καὶ Ἐλευθερουπόλεως, «Παρνασσός» 1(1877) 134.

3. Α. Παπαδόπουλου Κεραμέως, Ἐκθεσις παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν, ἔ.α., σ. 13.

4. Λαζάρου Χαριστιάδου, Ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας Ἱερά Μονὴ τῆς «Εἰκοσιφοίνισσης», «Μακεδονικὸν Ἡμερολόγιον» 4(1911) 229.

5. Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις, ἔ.α., σ. 160.

6. Τρύφωνος Ε. Εὐαγγελίδου, Νέα Ἑλλάς ἦτοι Ἱστορικὴ, γεωγραφικὴ, τοπογραφικὴ καὶ ἀρχαιολογικὴ περιγραφή τῶν νέων Ἑλληνικῶν χωρῶν: Ἠπείρου, Θεσσαλίας, Μακεδονίας, νήσων καὶ ὁδηγὸς σαφῆς καὶ ἀκριβῆς τῶν ταξιδιωτῶν καὶ περιηγητῶν κατὰ τὸ Γερμανικὸν τοῦ Καρόλου Μπαϊδεκερ καὶ Meyer καὶ τοῦ γαλλικοῦ τοῦ Guide Joanne - Isambert, ἐν Ἀθήναις 1913, σ. 133.

7. Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα Παργαίου, ἔ.α., σ. 27, 152.

8. Εὐστρατίου Ἰω. Δράκου, Ἱστορία τῆς Εἰκοσιφοίνισσης, ἔ.α., σ. 13.

Τὸ 1896 ἀπεστάλη ἀδελφὸς ἐκ μέρους τῆς Μονῆς εἰς τὴν Ρωσίαν πρὸς συλλογὴν ἐράνων ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ὁ πρ. Πατριάρχης Νεόφυτος Η', Εἰκοσιφοίνιτης, ἀπαντῶν εἰς ἐπιστολὴν, ἐκ τῆς νήσου Ἀντιγόνης, εἰς τὸν ἡγούμενον τῆς Μονῆς Μακάριον, ἀναφέρει ὅτι θὰ ὀμιλήσῃ πρὸς τὸν ἐν Κωνσταντινουπόλει πρεσβευτὴν τῆς Ρωσίας Ἰωάννην Νελίδωφ διὰ νὰ παραταθῇ ἡ εἰς Ρωσίαν παραμονὴ τοῦ μοναχοῦ¹. Τὸ 1900 ἐπτώχευσεν ἡ Μονή, δι' ἐνεργειῶν ὅμως τοῦ Μητροπολίτου Δράμας Χρυσοστόμου ἠνωρθώθησαν τὰ οἰκονομικά της².

Μέχρι τοῦ 1917 ἡ Μονὴ κατεῖχε πλουσίαν βιβλιοθήκην μὲ μεγάλης ἀξίας χειρόγραφα καὶ πολύτιμα κειμήλια. Τὴν 27ην Μαρτίου ὅμως τοῦ ἔτους τούτου οἱ Βουλγαροὶ κομιτατζήδες, ἔχοντες ἐπὶ κεφαλῆς τὸν διαβόητον Πανίτσαν καὶ τὸν αὐστριακῆς καταγωγῆς καθηγητὴν τῆς Ἀρχαιολογίας εἰς τὴν Σόφιαν Βλαδίμηρον Σίς, εἰσέβαλον εἰς τὴν Μονήν, συνέλαβον καὶ ἐκακοποίησαν τοὺς μοναχοὺς καὶ τοὺς εἰς αὐτὴν ἐργαζομένους, διήρπασαν ἅπασαν τὴν κινητὴν περιουσίαν τῆς Μονῆς, τὰ χειρόγραφα ἀπὸ τὴν Βιβλιοθήκην, τὰ κειμήλια ἀπὸ τὸ Σκευοφυλάκιον καὶ τὰ ἄμφια, τὰ ἐφόρτωσαν εἰς 18 ἡμιόνους καὶ τὰ μετέφεραν εἰς τὴν Δράμαν καὶ ἀπὸ ἐκεῖ εἰς τὴν Βουλγαρίαν³. Μεταξὺ αὐτῶν τὸ σπουδαιότερον ἦτο χειρόγραφον Εὐαγγέ-

1. Εὐστρατίου Ἰω. Δράκου, Ἱστορία τῆς Εἰκοσιφοίνισσης, ἑ.ἀ., σ. 6.

2. Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοίνισσης, ἑ.ἀ., σ. 30.

3. Γ. Α. Σωτηρίου, Αἱ βυζαντιναὶ σπουδαί. Διάλεξις γενομένη κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐμφάνισιν τῆς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν ἐν τῷ «Παρνησσῶ» τῆ 26 Ἰανουαρίου 1919, ἐν Ἀθήναις 1920, σ. 11· Σ. Β. Κογγέα, Κώδιξ τοῦ πατρικίου Σαμωνᾶ (μεθ' ἐνὸς πανομοιοτύπου), «Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher» 5(1926) 198-199. Περὶ τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Μονῆς δρᾶ Σταύρου Μερτζίδου, Αἱ χῶραι τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ ἐσφαλμέναι τοποθετήσεις τῶν. Ἐρευνᾷ καὶ μελέται τοπογραφικαὶ ὑπὸ ἀρχαιολογικο-γεωγραφικο-ἱστορικὴν ἐποσιν συνταχθεῖσαι ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν νεωτέρων βοηθημάτων, μὲ τινὰς νεωτέρας ἀνακαλύψεις καὶ μὲ ἐπιδιορθώσεις τῶν τέως ἐσφαλμένων καὶ ἀντιφατικῶν, περὶ τῶν τοιαύτης ὕλης πραγματευομένων διαφόρων Συγγραμμάτων, ἐν Ἀθήναις 1885, σ. 83-84· Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως, Ἐκθεσεὶς παλαιογραφικῶν καὶ φιλολογικῶν ἐρευνῶν, ἑ.ἀ., σ. 25-53· πρβλ. Ἄ(ρχιμανδρίτου) Δ(αμασκηνοῦ) Μ(οσχόπουλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοίνισσης, ἑ.ἀ., σ. 55· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοίνισσα Παγγαίου, ἑ.ἀ., σ. 108-111· Σπυρ. Π. Λάμπρου, Ἐνθυμήσεων ἤτοι χρονικῶν σημειωμάτων συλλογὴ πρώτη. (Ἄρ. 1-562), «Νέος Ἑλληνομνημῶν» 7(1910) 159, 186· Paul Maas, «Byzantinisch-Neugriechische Jahrbücher» 2(1912) 219-220· Σπ. Λάμπρου, Κατάλογος τῶν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς τῆς Εἰκοσιφοίνισσης εὐρισκομένων βιβλίων εἰς μεμβράνας, χειρόγραφα, χαρτὶ καὶ εἰς τύπον, «Νέος Ἑλληνομνημῶν» 17(1923) 306-311· O t m a r S c h i s s e l, Kataloge griechischer Handschriften, Graz 1924, σ. 21, 71· Κατάλογοι ἐλληνικῶν κωδίκων ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀνατολῇ, «Ἐπετηρὶς Ἐταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν» 11(1953) 369· A l b e r t E h r h a r t, Überlieferung und Bestand der

λιον ἐπὶ περγαμνῆς δίστηλον, ἰδιόχειρον τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Καντακουζηνοῦ, τὸ ὁποῖον ἔγραψεν ὡς μοναχὸς Ἰωάσαφ τὸ 1373¹ ἢ τὸ 1378². Τὸ Εὐαγγέλιον τοῦτο, βάρους 9 ὀκάδων, ἦτο καλλιγραφικώτατα γεγραμμένον, εἶχε βαρῦτιμον περίβλημα καὶ ἦτο πεποικλιμένον διὰ πολυτιμῶν λίθων. Τότε οἱ πατέρες τῆς Μονῆς ὄχι μόνον ἐβασανίσθησαν καὶ ἐξωρίσθησαν ἀλλὰ καὶ ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν Βουλγαρίαν εἰς καταναγκαστικά πρὸς θάνατον ἔργα. Ἐπίσης οἱ Βούλγαροι διήρπασαν ἐκ Δράμας ὅλα τὰ ἔγγραφα καὶ τοὺς κώδικας τῆς Μητροπόλεως, ὅλα τὰ χειρόγραφα³ καὶ ὀλόκληρον τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, καθὼς καὶ ὅλα τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἐν Δράμῃ ἐκδοθέντος τὸ 1916 ἔργου του περὶ τῆς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης⁴. Δυστυχῶς οἱ Βούλγαροι, παρὰ τοὺς ὄρους

---

hagiographischen und homiletischen Literatur der griechischen Kirche von den Anfängen bis zum Ende des 16. Jahrhunderts. Erster Teil. Dei Überlieferung. I. Band, Leipzig 1937, σ. XXXIX-XL, LIV· Marcel Richard, Répertoire des Bibliothèques et des Catalogues de manuscrits grecs, Paris 1958², σ. 86-88· L. Politis, Eine Schreiberschule im Kloster τῶν Ὀδηγῶν, «Byzantinische Zeitschrift» 51(1958) 271, 277-278, 280-281.

1. Δημητρίου Μ. Σάρρου, Παλαιογραφικὸς ἔρανος. (Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ ΔΓ' τόμου τοῦ Περιοδικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου), ἐν Κωνσταντινουπόλει 1914, σ. 104-105.

2. Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις, ἐ.ἀ., σ. 154-155· Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονία χριστιανικὰ μνημεῖα, ἐ.ἀ., σ. 74-75· Γ. Α. Σωτηρίου, Αἱ βυζαντινὰ σπουδαί, ἐ.ἀ., σ. 11· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερά Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἐ.ἀ., σ. 33.

3. Ἐκθεσὶν πρὸς τὸν Μητροπολίτην Θεσσαλονίκης Γεννάδιον περὶ ὄλων αὐτῶν ὑπέβαλεν ἐκ Δράμας, τὴν 12ην Ὀκτωβρίου 1918, ὁ τοποτηρητὴς τῆς Μητροπόλεως Δράμας Ἐπίσκοπος Θεουπόλεως Γεννάδιος, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 645-656· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἐ.ἀ., σ. 34-37, ὀλίγα δὲ ἡμέρας μετὰ ταῦτα, τὴν 28ην Ὀκτωβρίου 1918, ὁ ἡγούμενος τῆς Μονῆς Ἱερομόναχος Νεόφυτος εἰς χρονολογικὴν ἐκθεσίν του, γραφεῖσαν εἰς τὴν Δράμαν, περιγράφει κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τὰ ἀπὸ 1ης Αὐγούστου 1916 μέχρι 23ης Ἰουνίου 1917 μαρτύρια τῶν πατέρων τῆς Μονῆς καὶ τὴν καταστροφὴν τῆς Μονῆς, παραθέτων ἐν τέλει κατάλογον τῶν ἠθασαυρῶν τῆς Μονῆς, καθὼς καὶ τῶν ζημιῶν τῆς Μονῆς, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2(1918) 685-698· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἐ.ἀ., σ. 37-47. Μέρους τῆς ἐκθέσεως ταύτης ἐδημοσίευσεν καὶ ὁ Δ. Παναγοπούλος, Ἱερά Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἐ.ἀ., σ. 36-44.

4. Πρβλ. κριτικὴν τῆς μελέτης αὐτῆς † τοῦ πρ. Λ. Σωφρονίου, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 92-100. Ἐκ τῆς μελέτης αὐτῆς περιεσώθησαν μόνον πέντε σάματτα, ὅς ἀναφέρει ὁ ἴδιος † ὁ Δράμας Ἀγαθάγγελος, «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 3(1919) 191-196, ἀπαντῶν εἰς τὴν ὡς ἄνω κριτικὴν τοῦ ποτὲ μαθητοῦ του εἰς τὴν Ἱεράν Θεολογικὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης Μητροπολίτου πρ. Λεοντοπόλεως Σωφρονίου Εὐστρατιάδου. Ἐπειδὴ δὲν κατέστη δυνατόν νὰ εὐρωμεν τὴν μελέτην ταύτην, συνεισβουλεύθημεν διὰ τὴν παρουσίαν ἐπιφανῶν τῶν δακτυλογραφημένων ἀντιγράφων αὐτῆς, τὸ ὅριον ὑπάρχει εἰς τὴν Δημοσίαν Βιβλιοθήκην Δράμας.

τῆς Συνθήκης τοῦ Νεϊγῦ (Neuilly), ἠρνήθησαν, πλὴν ἐλαχίστων ἐξαίρεσεων, νὰ ἐπιστρέψουν τὰ κλαπέντα, παρ' ὅτι τὸν Μάϊον τοῦ 1923 πρὸς τοῦτο μετέβη εἰς Σόφιαν ὁ τότε Διευθυντῆς τοῦ Βυζαντινοῦ Μουσείου Γεώργιος Σωτηρίου¹.

Κατὰ τὸν Β' παγκόσμιον πόλεμον, ἡ Μονὴ ἐγνώρισε διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν καταστροφικὴν μανίαν τῶν Βουλγάρων. Τὴν 12ην Ἰουλίου 1943 κατέκασαν τὰ οἰκοδομήματα τῆς Μονῆς, ἡ ὁποία ὡς ἐκ τούτου μετεβλήθη εἰς σωρὸν ἐρειπίων, διασωθέντος μόνον τοῦ κυρίως Ναοῦ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου. Τὸ 1946 κατεβλήθη ἡ πρώτη προσπάθεια διὰ τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς Μονῆς, τὸ 1957 ἐγινε μία ἀκόμη μικρὰ προσπάθεια, τὸ 1963, ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου μέχρι τοῦ Δεκεμβρίου, ἐγένοντο ἀναστηλωτικαὶ ἐργασίαι ὑπὸ τῆς Ἐφορείας Ἀρχαιοτήτων ἸΕ' Περιφέρειας², ἔκτοτε δὲ ἤρχισε συστηματικὴ προσπάθεια ἀνοικοδομήσεώς της, χάρις εἰς τὰς ἀόκνους προσπάθειάς τοῦ καὶ νῦν Μητροπολίτου Δράμας Διονυσίου, ἡ ὁποία ἀπέδωκεν ὄντως ἐξαίρετους καρπούς. Σήμερον ἡ Μονὴ λειτουργεῖ ὡς γυναικεῖα μὲ ὑπὲρ τὰς 10 μοναχάς.

Ἀπὸ τὰ τίμα καὶ ἱερά λείψανα, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν ἐγκύκλιον τῆς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης καὶ τὰ ὁποῖα θὰ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ ὁ Ἱερομόναχος Ἰωάσαφ Κοσφινιτζιότης, εἰς τὴν Ἱερὰν Μονὴν Εἰκοσιφοινίσσης ἀναφέρεται, ἀπὸ τοὺς κατὰ καιροὺς ἀσχοληθέντας μὲ τὴν Μονήν, ὅτι ὑπῆρχον τοῦ Ἀγίου Διονυσίου³, τοῦ Ἀγίου Χαραλάμπους⁴, τοῦ Ἀγίου

1. Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἐ.ἀ., σ. 47-49· πρβλ. Λίνου Πολίτου, Εἰδήσεις, «Ἐλληνικά» 4 (1931) 525-526.

2. Δημ. Ι. Λαζαρίδου, Ἀρχαιότητες καὶ μνημεῖα Ἀνατολ. Μακεδονίας-Θράκης, «Ἀρχαιολογικὸν Δελτίον» 19(1964), Μέρος Β' 3-Χρονικά, Ἀθήναι 1967, σ. 374-375.

3. Σταύρου Μερτζιζίδου, Αἱ χώραι τοῦ παρελθόντος καὶ αἱ ἐσφαλμέναι τοποθετήσεις τῶν, ἐ.ἀ., σ. 85· Ἀρχιμανδρίτου Δ(αμασοκηνοῦ) Μ(οσχοπούλου), Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἐ.ἀ., σ. 37, 40, 55· Γεωργίου Χατζηκυριακοῦ, Σκέψεις καὶ ἐντυπώσεις, ἐ.ἀ., σ. 156, 157· Εὐαγγέλου Γ. Στρατιῆ, Ἱστορία τῆς πόλεως τῶν Σερρῶν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς καὶ ἡ δράσις τῆς ἐν αὐτῇ Ἑλληνικῆς Κοινοῦτος κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν αἰῶνας, ἐν Κωνσταντινουπόλει 1909, σ. 89· Λαζάρου Χαρисиιάδου, Ἡ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας Ἱερὰ Μονὴ τῆς «Εἰκοσιφοινίσσης», ἐ.ἀ., σ. 229· Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας χριστιανικὰ μνημεῖα, ἐ.ἀ., σ. 70-71· Μητροπολίτου Δράμας Ἀγαθαγγέλου Μάγνητος, Εἰκοσιφοινίσσα Παγγαίου, ἐ.ἀ., σ. 16, 52, 142· «Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς» 2 (1918) 695, 696· Τάσου Ἀθ. Γριτσοπούλου, Ὁ ἀπὸ Φιλιππουπόλεως Οἰκομ. Πατριάρχης Διονύσιος Α', ἐ.ἀ., σ. 21-22· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἐ.ἀ., σ. 20, 45, 46, 52· Δ. Παναγόπουλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἐ.ἀ., σ. 42.

4. Κωνσταντίνου Γ. Ζησίου, Μακεδονίας χριστιανικὰ μνημεῖα, ἐ.ἀ., σ.

Τρύφωνος¹, τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου² καθὼς καὶ μέρος τοῦ Τιμίου Ξύλου³.

Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΘ. ΓΛΑΒΙΝΑΣ

SUMMARY

Apostolos Glavinias, Circular of the Metropolis of Thessaloniki for the Aid of the Holy Monastery of Eikosifinissa.

On the first of September 1791, the Metropolis of Thessaloniki sent a circular letter to all its clerics and laics, introducing the Hieromonk Ioasaph Kofinitziotis. Ioasaph was going to travel through the Metropolis of Thessaloniki for three years, carrying part of the Holy Cross and the sacred relics of some Saints. His purpose was to collect offerings for the financial support of the Monastery of Eikosifinissa.

The present work aims at publishing this brief circular. The work comprises a short introduction to Codex 66 of the Monastery of Vlatades which contains the circular, and the circular itself.

The circular is followed by some information on the Archbishop of Thessaloniki, Gerasimos the Cretan (1788-1810), on whose prelature the circular was issued, and on the Bishop of Campania, Theophilos, who was one of the bishops of the Metropolis of Thessaloniki when the circular was issued and the one who preserved the document.

Finally a broader discussion on the Monastery of Eikosifinissa of Paggaion is made, concerning mainly its history from its foundation (second half of 9th century) till today.

71· «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς» 2(1918) 695· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 46, 52· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 42.

1. «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς» 2(1918) 696· Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 46, 52· Δ. Παναγοπούλου, Ἱερὰ Μονὴ Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 42.

2. Κωνσταντίνου Εὐθυμίου Τσιάκκα, Ἱστορία τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εἰκοσιφοινίσσης, ἔ.ἀ., σ. 52.

3. «Γρηγόριος ὁ Παλαμάς» 2(1918) 694.